

AZ ORVOSI KÖNYVTÁROS

1968

8. ÉVF.

IV

SZÁM

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR
ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT
BUDAPEST

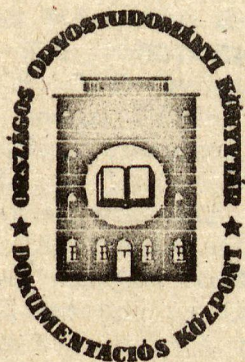
Perh

A Z
ORVOSI KÖNYVTÁROS

1968

8.évf.

4.szám

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI
KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Budapest

Szerkeszti a Szerkesztőbizottság

Felelős szerkesztő:

dr Székely Sándor

Szerkesztő:

dr Szepesi Zoltánné

Szerkesztőség:

Országos Orvostudományi Könyvtár

és Dokumentációs Központ

Budapest, VIII.

Szentkirályi utca 21.

Telefon: 343-736, 343-788

Felelős kiadó: dr Székely Sándor

Készült:

ORSZÁGOS ORVOSTUDOMÁNYI KÖNYVTÁR

ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Sokszorosító részlegében

Pld. szám: 180

Jelen számunk munkatársai:

Dr Ormos Jenő, a SZOTE rektorhelyettese, dr Székely Sándor, az OOKDK igazgatója, dr Ruzsás Lajosné, a POTE Központi Könyvtárának vezetője, dr Szepesi Zoltánné, az OOKDK osztályvezetője, dr Lusztig Gábor, a Bács-Kiskun megyei Kórház főorvosa, Reguli Ernő, a JATE osztályvezetője, dr Szórády István, a Szegedi Gyermekkórház igazgató főorvosa, dr Tiszai Aladár, a Makói Városi Kórház főorvosa, dr Kereszturi Sándor, a Miskolci Egyesített Kórházak főorvosa, Pálffy Gyula, a SZOTE Központi Könyvtárának tudományos munkatársa, Hajdu István, a SZOTE Gyógyszerésztudományi Karának könyvtárosa, Bruszt Pálné, a Bajai Városi Kórház könyvtárosa, Korompay Tihamérné, a Ceglédi Városi Kórház könyvtárosa, Hampó Jenőné, a Miskolci Egyesített Kórházak Könyvtárának vezetője, Könczöl Dániel, a Nyíregyházi Megyei Kórház Könyvtárának vezetője, Danis Mihály, a Kecskeméti Megyei Kórház Könyvtárának vezetője, dr Jantsits Gabriella, az OOKDK Hálózati és Módszertani Osztályának munkatársa, dr Gaál Jánosné, a DOTE Központi Könyvtárának tudományos munkatársa, dr Zoltai Zoltánné, a Szentesi Megyei Kórház könyvtárosa, Bodó Mihályné, a SZOTE Központi Könyvtárának munkatársa, Isépy Dezső, az ORMI Könyvtárának vezetője, Molnár Ferencné, a LATI könyvtárosa, P. Juhász Vera, a HUMÁN Intézet könyvtárosa.

A Z O R V O S I K Ö N Y V T Á R O S

Az Országos Orvostudományi Könyvtár

és Dokumentációs Központ

T á j é k o z t a t ó j a

1968

8. évfolyam

4.szám

T A R T A L O M

Oldal

S z e g e d i t á j é r t e k e z l e t 1968...	237
ORMOS Jenő: Megnyitó	240
Hozzászólások SZÉKELY Sándor előadásához /Ruzsás Lajosné, Szepesi Zoltánné, Lusztig Gábor, Pálffy Gyula	241
REGULI Ernő: A könyvtári gépesítés kérdései ...	246
LUSZTIG Gábor: Az orvostanácsadók szerepe és munkája az orvos-egészségügyi intézmények könyvtáraiban	246
Hozzászólások Lusztig Gábor előadásához /Szórády István, Tiszai Aladár, Kereszturi Sándor, Sze- pesi Zoltánné, Pálffy Gyula/	257
HAJDU István: Tapasztalatcserék az orvosi könyv- tári hálózatban	263
Hozzászólások Hajdu István előadásához /Bruszt Pálné, Korompay Tihamérné, Hampó Jenőné, Könczöl Dániel, Danis Mihály/	269
JANTSITS Gabriella: A Szegedi Orvostudományi Egyetem könyvtára mint tájközpont	273

Hozzászólások Jantsits Gabriella előadásához /Gaál Jánosné, Zoltai Zoltánné, Bodó Mihályné, Korompay Tihaménné, Danis Mihály, Ruzsás Lajosné/	278
SZÉKELY Sándor: Zárszó	280
K ö n y v t á r o s o k i r j á k	
JANTSITS Gabriella: Folyóiratkörozés a Kecskeméti Megyei Kórházban	283
ISÉPY Dezsó: A szakembereknek a szakkönyvtári tartalmi feltáró munkába történő bevonása	292
P. JUHÁSZ Vera: A könyvtári és könyvtárközi kölcsönzés ügyvitele a HUMAN Intézet szakkönyvtárában	308
MOLNÁR Ferencné: Folyóirat évfolyamok célszerű kezelése	328
K ö z l e m é n y e k - H i r e k	332

C O N T E N T S

R e g i o n a l m e e t i n g	
S z e g e d 1968	237
Jenő ORMOS: Opening address	240
Contributions	241
Ernő REGULI: Mechanization problems of the libraries	246
Gábor LUSZTIG: Activity of medical advisors in medical libraries	246
Contributions	257
István HAJDU: Exchange of experiences in the medical library network	263
Contributions	269
Gabriella JANTSITS: The library of the University Medical School of Szeged as regional center	273
Contributions	278
Sándor SZEKELY: Closing address	280
L i b r a r i a n s r e p o r t	
Gabriella JANTSITS: Circulation of periodical at the Kecskemét County Hospital	283
Dezső ISÉPY: The contribution physicians provide in abstracting service	292
Vera P. JUHÁSZ: Administration of lib- rary and interlibrary loans at the library of HUMAN	308
Sára MOLNÁR: Expedient management of periodical volumes	328
N o t e s a n d N e w s	332

С О Д Е Р Ж А Н И Е

Межобластная конференция 1968	237
Ене ОРМОШ: Вступительное слово	240
Выступления	241
Эрне РЕГУЛИ: Вопросы механизации библиотек	246
Габор ЛУСТИГ: Роль и работа консультантов-врачей в медицинских библиотеках	246
Выступления	257
Иштван ХАЙДУ: Обмен опытом в сети медицинских библиотек	263
Выступления	269
Габриелла ЯНТШИТШ: Библиотека Сегедского Медицинского института как межобластный центр	273
Выступления	278
Шандор СЕКЕЙ: Заключительное слово	280

Н а ш и б и б л и о т е к а р ы с о о б щ а ю т

Габриелла ЯНТШИТШ: Циркуляция журналов в Областной больнице г. Кечкемет	283
Дже ИЖЕПИ: Вовлечение специалистов в существенной работе специальных библиотек	292
Вера П. ЮХАС: Администрация библиотечного и межбиблиотечного абонемента в спец.библиотеке Института ГУМАН.	308
Шара МОЛЬНАР: Целесообразный подход к журналам	328
И з в е с т и я и н о в о с т и	332

Az orvosi könyvtárosok és orvostanács-
tanácsadók negyedik országos értekezle-
tének egyik határozata szerint az országos
értekezletek közötti időszakban tájértekezle-
teket kell rendezni.

1967-ben Borsod-Abaúj-Zemplén, Hajdu-
Bihar, Heves, Nógrád és Szabolcs-Szatmár
megye könyvtárosai és orvostanácsadóinak
résztvételével Miskolcon. /lásd Orvosi Könyv-
táros 1967. 4.sz./, 1968-ban pedig a Délalföld
és a Tiszántul egészségügyi intézményeinek
orvosi könyvtárosai és orvostanácsadói ré-
szére Szegeden tartottunk tájértekezletet. Az
utóbbiról az alábbiakban számolunk be.

M E G H I V Ó

Az Országos Orvostudományi Könyvtár és
Dokumentációs Központ és a
Szegedi Orvostudományi Egyetem Könyvtára
1968. szeptember 25 és 26-án

TÁJÉRTKEZLETET

rendez a Délalföld és Tiszántul orvosegészségügyi
intézményeinek könyvtárosai és orvostanácsadói ré-
szére.

Az értekezlet helye: Szeged, Lenin krt. 109.

Az Orvostudományi Egyetem Könyvtárának olvasó-
terme.

P r o g r a m szeptember 25

De. 10 óra

Megnyitó: Tartja Dr. ORMOS Jenő egyetemi tanár
Szegedi Orvostudományi Egyetem rektor-
helyettese.

Az orvostudományi dokumentáció helyzete az
európai szocialista országokban.
Előadó: Dr. SZÉKELY Sándor az OOKDK
igazgatója.

Felkért hozzászóló: Dr. Szepesi Zoltánné,
az OOKDK Módszertani Osztályának veze-
tője.

Dr. Ruzsás Lajosné a POTE Könyvtárának
vezetője.

Du. 15 óra

A könyvtári gépesítés kérdései. Előadó: REGULI
Ernő, JATE könyvtár osztályvezetője.
Utána JATE Könyvtára gépi berendezései-
nek megtekintése.

Este 20 óra

Baráti összejövetel fehér asztal mellett a
Szóke-Tisza üdülőhajó éttermében.

szeptember 26

De. 9 óra

"Az orvostanácsadók szerepe és munkája az or-
vos-egészségügyi intézmények könyvtáraiban."
Előadó: Dr. LUSZTIG Gábor főorvos,
Kecskemét

Felkért hozzászóló: Dr. Szórády István
igazgató főorvos, Szeged, Dr. Tiszai
Aladár főorvos, Makó

Tapasztalatcserék az orvosi könyvtári hálózatban.
Előadó: HAJDU István a SZOTE Gyógy-
szerésztudományi Karának könyvtárosa.

Felkért hozzászóló: Dr. Bruszt Pálné,
Baja Városi Tanács Kórháza,
Dr. Korompai Tihamérné, Cegléd Városi
Tanács Kórháza

Du. 15 óra

"A SZOTE könyvtára mint tájközpont." Előadó:
Dr. JANTSITS Gabriella az OOKDK mun-
katársa
Felkért hozzászóló: Dr. Gaál Jánosné
DOTE Könyvtára

ORMOS Jenő rektor helyettes.

Megnyitó

A jó pap - mondják - holtig tanul. Nem tudom, miért van erre szüksége a papoknak, de az biztos, hogy az orvosoknak feltétlenül. Mindenki tudja, hogy aki gyakorló orvostudománnyal foglalkozik, annak is szükséges, hogy a tudomány legujabb haladásáról tudomást szerezzen és ezt a mindennapi gyakorló munkájában alkalmazza. Még sokkal inkább vonatkozik ez a kutató orvosra, aki maga is céljául tűzte ki, hogy a tudományt előbbre vigye és ez nyilvánvalóan csak akkor lehet eredményes, ha tökéletesen tisztában van azzal, hogy mások az ő területén már mit végeztek. Az irodalmat ismerni régebben nem volt tulságosan nehéz, a saját szűkebb területén ki-ki többé-kevésbé követni tudta az irodalmat. A kutatómunkának és a szakirodalomnak a kiterjedése egyre nehezebb és azt lehet mondani, egyre megoldhatatlanabb feladat elé állítja azokat, akik kutatómunkával foglalkoznak. Ma már nem elég néhány folyóiratot vagy könyvet átnézni. Tervszerűbb, precízebb áttekintésre van szükség és ezt az orvos maga már gyakorlatilag nem végezheti el. Jól fejlett és rendkívül pontos könyvtárszolgálatra van szükség ahhoz, hogy az orvos tudomást szerezhessen az ő területének legujabb eredményeiről. Azok, akik erre az értekezletre összejöttek, a könyvtári munkát kívánják fejleszteni, illetve egymásnak tapasztalataikról számot

akarnak adni. Mi a magunk részéről nagyon sokat köszönhetünk azoknak, akik a Szegedi Egyetem Könyvtárában dolgoznak, mert az ő munkájuk kutatómunkánk során elengedhetetlenül fontos. Így kell ennek lennie máshol is. Ugy vélem, hogy ha a jelenlévők könyvtári- és tájékoztató munkájukat tovább tudják javítani, ez nyilvánvalóan az egész kutatómunkának és az orvosi munkának javulását is fogja eredményezni. Ezért kívánom, hogy az értekezéslet minél eredményesebb legyen. A Szegedi Orvostudományi Egyetem állami vezetése nevében az értekezésletet megnyitom.

SZÉKELY Sándor, az OOKDK igazgatója "Az orvostudományi dokumentáció helyzete az európai szocialista országokban" címmel tartott beszámolót. Tekintve, hogy előadásának tartalma más formában az Orvosi Könyvtáros előző, 1968, 8, 3. számában "Az orvostudományi tájékoztatás helyzete a szocialista országokban" címen már megjelent, az előadás szövegét itt nem közöljük.

RUZSÁS Lajosné /POTE Központi Könyvtára/ és SZEPESI Zoltánné /OOKDK/ hozzászólásunkban aláhúzták a szófiai konferencia tanulságait és a szocialista országok közötti együttműködés feladatait. A magyar orvosi könyvtárügy fejlesztése szempontjából a következőket tartották fontosnak és megoldhatónak:

1./ Hálózatunk könyvtárainak és könyvtárosainak együttműködését az eddiginél intenzívebbé kell tenni.

2./ Könyvtáraink nemzetközi cseretevékenységét az eddiginél sokkal nagyobb ütemben kell fejleszteni.

3./ Orvostudományi egyetemeink könyvtárait fejleszteni kell, mégpedig olyan mértékben, hogy a maguk szakterületén ugyanolyan feladatok teljesítésére legyenek képesek, mint a nagy tudományegyetemek könyvtárai.

IUSZTIG Gábor /Kecskeméti Megyei Kórház/ hozzászólásában annak a véleménynek adott kifejezést, hogy az országba járó 1400-féle folyóirat egyáltalán nem kevés. Ezeknek a feltártságát kellene jobban biztosítani - ami a könyvtárosok feladata. Másrészt az orvosoknak kellene sokkal intenzívebben tájékozódniuk. Ha az 1400 féle folyóirat minden fontos cikke eljutna az orvosokhoz és az orvosok a bennük lévő tudásanyagot folyamatosan be is fogadnák, jól tájékozottaknak tarthatnánk magunkat.

PÁLFY Gyula /SZOTE Központi Könyvtár/ hozzászólása:
A rektorhelyettes találó hangvételét különösen az orvosi könyvtárosnak kell megjegyeznie. Elképzelhetetlen, hogy az a szakkönyvtáros, aki korunkban válik a szakember munkatársává, ne gyarapítsa folyton az ismereteit akkor, amikor olvasóközönsége szüntelenül tanul. - Köztudomásu, hogy országos központuk középfoku tanfolyamain szakképesítés szerezhető. E tanfolyamok kitűnőek, és az eredmények is jók. Szakmai munkánk összességéről mé-

gis leri, hogy a rendszeres továbbképzés hiányzik. Ha a könyvtárosi pályán működni kívánótól szakképzettséget követelünk, a pályán végleg megmaradókat továbbképzésben való résztvételre kívánatos kötelezni. E továbbképzés feltételeit pedig biztosítani kell.

Egyszer azt javasoltam, hogy az országos értekezleteink szemle jellegűek -, a tájértekezleteink vagy munkaköri megbeszéléseink pedig továbbképzés jellegűek legyenek. Az utóbbi ilyen rendezvények igazolták ennek az elgondolásnak a célszerűségét. Megjegyzendő azonban, hogy akár országos, akár tájértekezletről legyen szó, ezek voltaképpen iránymutató fórumok, könyvtárhálózatunk felső vezetésének az eszközei.

A tényleges továbbképzésnek intézményen belül kell történnie. A sokféle lehetőség közül néhányat szíves figyelmükbe ajánlok:

ott, ahol a könyvtáros egyedül van, kéredzkedjék be az orvosi kar szakirodalmi referáló üléseire, sőt a klinikopatológiai konferenciákra is, ilyen alkalmakkor megismerheti közönsége érdeklődési körét, és annak változásait, de az orvostudomány ujdonságait is.

Nagyobb könyvtárban, ahol több könyvtáros teljesít szolgálatot, legalább negyedévenként referáló üléseket kellene rendezni, ilyenkor a könyvtári- és a dokumentációs irodalom legujabb és legidősebb cikkeit kellene ismertetni, ilyenkor volnának megvitathatók a szóbakerülő kérdésekkel kapcsolatos egyéni vélemények és tapasztalatok is.

A könyvtárosok nyelvtudását a TIT vagy valamely egyetem által rendezett tanfolyamokon lehetne megalapozni, vagy továbbfejleszteni. Ugyancsak TIT-tanfolyamok vagy előadássorozatok fejleszthetik az érintettek biológiai és kémiai ismereteit.

Lehetséges valamely egyetemre vendéghallgatóként beiratkozni, és olyan kollégiumokat választani, amelyek akár több féléven át egyetemi színvonalu továbbképzést adnának.

Az önképzés jelentős szervezetei a hazai általános természettudományi ismeretterjesztő folyóiratok, mint pl. a TERMÉSZET, az ÉLET ÉS TUDOMÁNY, az EGÉSZSÉGTUDOMÁNY stb. Ezek rendszeres olvasása növeli az orvosi könyvtáros fogékonyságát az általa kiszorgandó szakma kérdései iránt.

A könyvtárak fenntartóinak azt szoktam tanácsolni, hogy támasszanak fokozatosan növekvő követelményeket könyvtáraikkal szemben. Kartársaimat pedig arra szoktam buzdítani, hogy olvasóközönségük soraiból a szakmájukban rendszeresen tájékozódó, tekintélyes, és intézkedőképes könyvbarát személyiségeket nyerjék meg ügyeiknek. Ha ezt megteszik, akkor az illető szaktudomány és a könyvtár fejlődése érdekében a könyvtárosra váró munka legfontosabb feltételeit biztosíthatják. Ezt tapasztalatból tudom, ezért emlékezem ilyen alkalmakkor is tisztelettel néhány professzorainkra, főleg Hetényi Gézára, Jancsó Miklósrá, Jáki Gyulára, Kanyó Bélára és Korpássy Bélára, továbbá az egyetemünkről elszármazott fiatalabb nemzedék vezető állásokba került kiemelkedő képviselőire, akik an-

nak idején folyamatos figyelemükkel, és bírálatokkal jelentős mértékben segítették a könyvtáros munkáját.

Országos központunk igazgatójának az előadásából meglepetéssel értesülhettünk arról, hogy az orvostudományi dokumentációs tevékenységben, más népi demokráciákbeli intézetek, melyek később fogtak hozzá, ma előttünk járnak. Érdeklődéssel várjuk azokat az intézkedéseket, amelyek a lemaradást megszüntetik.

Több hazai orvosi folyóirat végez valamilyen szakirodalmi tájékoztatást azonfelül, hogy továbbképző közleményei, klinikai vagy kísérletes cikkei nemzetközi színvonalúak. Ha orvosaink csak e lapokat olvasnák, akkor is kielégítően tájékozódhatnak szakmájukban. Számtalan olyan közlemény jelenik meg azonban a nemzetközi szaksajtóban, amelyekről elsődleges irodalmunk hazai orgánumai nem hivatottak tájékoztatást adni, noha sok közülük érdeklődésre tarthat számot. Ezért célszerű volna egy olyan referáló szemle tervét ébren tartani, amely a külföldi irodalmat magyar nyelven ismerteti.

Országos központunk igen nagy munkát végzett, amikor a hazai orvosi irodalom bibliográfiáit a felszabadulásig visszamenőleg elkészítette. Növelné e fontos, hézagpótló művek jelentőségét is, használhatóságát is, ha az egyes köteteket részletes tárgymutatóval is ellátnák.

REGULI Ernő /JATE Könyvtára/ a könyvtári gépesítés kérdéseiről szóló előadásában összefoglalta a könyvtári munka gépesítésének ismert módszereit és rámutatott arra, hogy a gépesítés már nemcsak az állományvédelem, a sokszorosítás és a tájékoztatás munkáját könnyíti meg, hanem olyan hagyományos könyvtári munkákat is meggyorsíthat, mint a katalóguscédulák elkészítése, automatikus sokszorosítása, letári naplók készítése, különböző jegyzékek összeállítása, stb. Ha a könyvtár - mint pl. a Szegedi József Attila Tudományegyetem Könyvtára - lyukszalagvezérlésű írógéppel rendelkezik, az elsorolt munkafolyamatok egyetlen cimleírás alapján elvégezhetők.

Hangsúlyozta, hogy a költséges gépi berendezések kihasználtsága egy-egy könyvtárban nem képzelhető el. A legteljesebb mértékben támaszkodni kell a könyvtárak között meglévő hálózati kapcsolatokra.

LUSZTIG Gábor:

AZ ORVOSTANÁCSADÓK SZEREPE ÉS MUNKÁJA AZ ORVOSEGÉSZSÉGÜGYI INTÉZMÉNYEK KÖNYVTÁRAIBAN

Az orvostudományi könyvtári hálózat szervezeti és működési szabályzata az orvostanácsadó könyvtári szerepére csupán egy rövid mondatban tér ki. Nevezetesen:

megbizzza a könyvtár felügyeletével és a könyvtáros munkájának támogatásával. Ez a rendkívül tömör megfogalmazás a teendők egész arzenálját foglalja magában. De azt a veszélyt is magában rejtí, hogy egyéni és sajátóságos értelmezés mellett az ellenkező véglet érvényesüljön, az orvostanácsadó szerepe formálissá, névlegessé váljon.

Részemre az előadás megtartására történt felkérés örömet jelentett. Azonkívíl, hogy a téma kedvemre való, az orvostanácsadó szerepének ísmételt megtárgyalását, megvitatását valamennyi könyvtáríiggíyel foglalkozó értekezlet, így jelen tájértekezlet napirendjéhez tartozónak ís ítélem.

A téma részletes taglalása előtt előre kell bocsátanóm, hogy az orvostudományi könyvtári hálózatot közel négy-százötven könyvtár képviseli. Véleményem szerint a kérdés fontosságát e puszta tény már egymagában alátámasztja. Rávilágít arra, hogy a kórházi szakkönyvtárak orvostanácsadóíánk tevékenysége jelentős befolyásoló tényező-ként jelentkezhét előnyös, de hátrányos értelemben ís az orvostudományi könyvtáríügy fejlődésében.

Mondanivalómat három kérdéscsoport köré gyűjtöttem. El-sóként az orvostanácsadó legfontosabb teendóííról szólok. A másodík pontban taglalom e teendók gyakorlatban történó megvalósítását íntézetünkben, a Bács-Kiskun megyei Tanács Kórházában. Végül szólni szeretnék azokról a feltételekról, amelyek a legkedvezőbben biztosíthatják az orvostanácsadók tevékenységét.

1. A medicina egyre bonyolultabb tudomány.

Nem kell részleteznem, azt hiszem, a jelenlévők közül mindenki jól ismeri azt az óriási fejlődést, melyen körülünkben a tudományok, köztük az orvostudomány is, keresztül mennek. Ujabb és újabb szakágazatok válnak önálló tudománnyá. Egyre több a határterületi kapcsolódás. Ehhez a strukturális bonyolultabbá váláshoz kapcsolódik az ismeretek rohamosan növekvő tömege.

Orvosi könyvtáraink feladata, hogy gyűtsék, rendezzék és kézbeadják a szakirodalmat – egyre nehezebbé válik. A könyvtárosok nem rendelkeznek elegendő orvosi szakismerettel ahhoz, hogy a nagymennyiségű beszerezhető anyagból teljes biztonsággal kiválasszák azokat a műveket, melyek valóban újat adnak, szakmailag magas színvonalúak. Ezeknek a műveknek a kiválasztása különösen fontos a külföldi beszerzéseknél, elsősorban azoknál, amelyekért devizát adunk, hiszen ezek többnyire olyan drágák, hogy néhány kötet megvásárlása egy közepes méretű könyvtár anyagi lehetőségeit majdnem teljesen kimeríti.

Az orvostanácsadók állománygyarapító közreműködésében az új gazdaságirányítási rendszer szabályozó hatása a jövőben igen céltudatos munkát igényel. A hálózat adta előnyök legteljesebb érvényesítésére gondolok itt. Ezt a megállapításomat alátámaszthatom a Művelődésügyi

Miniszter ezévből kiadott utasításával, mely a gyűjtőköri együttműködésről rendelkezik. Az Alközponti Könyvtári Tanácsnak /AKT/ az eddig is egyik feladatát képező állománygyarapítás koordináló munkáját még intenzívebbé kell tenni. Az érdekek összeegyeztetése megértő, türelmes, de következetes munkát igényel. Az orvostanácsadó az intézetben belül a könyvtár számára lényeges segítséget nyújt, ha az érdekelt osztályokkal folytatott ily irányú megbeszéléseken harmadik partnerként a könyvtár mellett közreműködik.

Az állománygyarapításban az orvostanácsadó által adott segítség a könyvtár további jó vagy rossz működésének egyik meghatározója. Ügyes válogatással szűkre szabott kerettel is lehet, igaz, hogy kötetszámra kicsi, de nagyon sokoldalú, tartalmilag gazdag könyvtárat berendezni. Ez a munka sok időt és elmélyülést kíván meg a tanácsadótól. Tájékozódnia kell az irodalomban, el kell olvasnia a folyóiratok könyvreferátumait, a könyvtárba érkezett prospektusokat, könyvkatalógusokat, de alaposan tájékozottnak kell lennie az orvostudomány problémáiban is. A válogatásnál figyelembe kell vennie intézetének jellegét, feladatait, az intézetben folyó és tervezett tudományos munkát. Helyes, ha a kórházi könyvtár orvostanácsadója tagja a Tudományos Bizottságnak is, amit a könyvtár számára sokféleképpen gyümölcsöztethet. Csak néhányat említek meg ezek közül. A Tudományos Bizottság éves programot készít munkájáról. Az orvostanácsadó erről a tervről,

de az év folyamán minden tudományos megmozdulásról, klinikopathológiai konferenciáról vagy betegbemutatásról előre tájékoztatni tudja a könyvtárost. Így a szükséges anyagot előre biztosítani lehet, és esetleg, ha az érdekelt nem gondolna rá, a könyvtáros fel tudja hívni a figyelmét az általa a témához összeállított szakirodalomra. Különösen fontos az ilyen előzetes tájékoztatás a könyvtár számára orvosnapok vagy kongresszusok előtt, hogy a gyakran az utolsó pillanatokban beérkező kívánságokat torlódás és kapkodásmentesen, késedelem nélkül kielégíthesse.

Az orvostanácsadó összekötő a Tudományos Bizottság és a könyvtár között a másik irányban is. Rendszeresen tájékoztathatja a Bizottságot a könyvtár munkájáról, terveiről, problémáiról. A könyvtári élet szervezéséhez így jelentős támogatást biztosíthat. De ez a kapcsolat a könyvtár és a Tudományos Bizottságok között nem lehet véletlen. Nem mulhat azon, hogy az orvostanácsadó tagja-e vagy sem a Tudományos Bizottságnak. Mindkettő célja az orvosok továbbképzésének biztosítása és elősegítése, a legújabb eredmények minél előbbi megismertetése. Szükségszerű kapcsolat van a kettő között, hiszen a Tudományos Bizottság is csak a könyvtárra támaszkodva biztosíthatja azt a színvonalat, ami munkájának ellátásához szükséges. Talán még az is helyes volna, ha az orvostanácsadó évenként többször is beszámolna a tanácsnak a könyvtár beszerzéseiről, és-

pedig nemcsak a statisztikai adatok közlésével, hanem a külföldi beszerzéseket elemezve is ismertetné. Ezzel lehetővé válna, hogy a kórház tudományos testülete aktív részt vállaljon az állománygyarapításban, javaslatot tegyen egyes gyengébben fejlesztett szakterületek irodalmi ellátottságának emelésére.

Az intézetek népgazdaságilag is jelentős összeget költenek könyvtáraik fejlesztésére. Az orvostanácsadó segítségével a Tudományos Bizottság bevonása által ki lehet küszöbölni a kényszerű beszerzéseket, vagy az olyan eseteket, ahol egy-két nagytekintélyű főorvos hatására a szakirodalom vásárlása néhány téma felé aránytalanul eltolódik. A Tudományos Bizottság javaslatot is tehet a könyvtár éves beszerzési tervére, előre meghatározhatja - saját működési tervének alapján -, hogy a jövő évben vagy közelebbi időszakban mik lesznek azok a témák, amelyek gyarapítására különös figyelmet kell fordítani.

A könyvtáros másik tevékenysége, amelyben az orvostanácsadó segítségét igényli, a feldolgozás, mégpedig elsősorban a szakozás. Az általános jellegű orvosi szakkönyvtárakban a harmincas szakrendbe való besorolás rendszerint nem okoz problémát. A könyvtárosok rendelkeznek olyan ismeretekkel, melyek alapján a műnek nyolcvan százalékát a megfelelő szakban el tudják helyezni. A problémát a több szakot is érintő, vagy témá-

jukat más szakok szemszögéből is feldolgozó művek jelentik. Az orvostanácsadónak ezeknél kell feltétlenül segítségnyújtania, de nagyon helyes lenne az a gyakorlat is, hogy a különösebb szakozási nehézséget nem jelentő művek besorolását is ellenőrizze az orvostanácsadó. Lehet, hogy olyan adatokat vagy szemléletmódot fedezne fel, amely megkivánná, hogy a katalógusban kiemeljék, de az a könyvtáros figyelmét elkerülte.

A könyvtáros munkájának egyik legkényesebb része az olvasószolgálat. A könyvtárosi szakismeretek mellett itt is elengedhetetlen szükség van az orvostudományban való legalább alapfoku tájékozottságra. De igen sok esetben ez kevés. Az olvasók gyakran fordulnak a könyvtárhoz olyankor, mikor kérdéses esettel állnak szemben, s nem is tudnak pontosan körülhatárolt igénnyel fellépni. A keresett témáról maguknak is csak többé-kevésbé biztos ismereteik vannak. Ilyen esetekben a könyvtáros ritkán tud releváns információval szolgálni. Lehet, hogy állományában nincs is ilyen. A heurisztikus, a nem a konkrét kérdésre választ adó, de mégis a kérdés megoldásához szükséges adatok és gondolatok megtalálásához a könyvtáros orvosi ismeretei nem elegendők. A kérdés csak olyan emberben válhat valóban problémává, aki a témát jól ismeri. Magától értetődik, hogy ez csak az orvostanácsadó lehet.

Orvosi ismeretei segítségével az olvasó néhány szavából is megérti azt, hogy mi a felvetődött kérdésben a szokatlan, s mivel ismeri azokat az utakat, amelyeken a könyvtáros eljuthat a konkrét szakirodalmi adatok nyújtásához, a szokatlan esetet le tudja fordítani a könyvtáros nyelvére. Ilyenkor tolmácsként szerepel. Közvetít két egymástól különböző szemlélet között.

Az orvostanácsadónak ez a kommunikatív szerepe jelen van minden ténykedésében. Az állománygyarapításban végzett munkájánál megnyilvánul abban, hogy milyen műveket választ. Hiszen ezeket aszerint szelektálja, hogy a bennük lévő gondolatokat szeretné-e kollégáival megismertetni vagy sem. A szakozásban a szak megválasztása jelentős kommunikációs lépés. Egész művek gondolati tartalmát közli az olvasóval, de ezt korrelációba hozza a szakbeosztás által a könyvtár teljes állományával.

Kommunikációs tevékenység az is, amikor a fiatal orvos először belépve a könyvtárba elbeszélget az orvostanácsadóval és a könyvtárossal elképzeléseiről, megismerkedik a könyvtárral. És abban, hogy ez az orvos máskor bejön-e, ezeknek az első beszélgetéseknek döntő szerepük van. Meghatározhatják a fiatal orvos viszonyát a tudományhoz, a tudományos munkához, a könyvekhez.

2. Az orvostanácsadó szerepe a Bács-Kiskun megyei Kórház Orvosi Könyvtárának gyakorlatában

Az előzőekben tárgyalt legfontosabb orvostanácsadói teendők taglálásához a kórházunkban folyó gyakorlatot vettem alapul. Mégis az általánosságban vázolt feladatok végrehajtását intézetünk gyakorlata alapján konkrétan is szeretném ismertetni.

Az állománygyarapítás az előirányzatok ütem szerinti felhasználása mellett, előzetes terv alapján folyik. A beszerzést elsősorban az osztályok igénye határozza meg. Az orvostanácsadó szakvéleménye azonban minden esetben érvényesül. Minden egyes beszerzést konzultáció előz meg a terv- és igény alapján összeállított szakirodalom-jegyzék alapján.

Az előirányzatokat meghaladó jogos igények teljesítésében - hacsak részbeni teljesítésében is - az orvostanácsadó közreműködése sok esetben eredményes volt. Így vált lehetővé több osztály számára alapvető, több kötetből álló legújabb külföldi kézikönyv megrendelése, a korábban előfizetett folyóiratállomány megtartása a jelentős árváltozás ellenére.

Az Alközponti Könyvtári Tanácsnak tagjai a városi kórházak orvostanácsadói is. Ezzel is biztosítani szeretnénk

a problémák szélesebb körű megismerésének és a közvetlenebb kapcsolatok megteremtésének a lehetőségét.

Egyes konkrét kérdésekben nyújtott támogatáson kívül az orvostanácsadó előre tájékoztatja a könyvtárost az intézet tudományos életében soron következő valamennyi eseményről. Ez a gyakorlat teszi lehetővé, hogy a könyvtár a témákról korán szerez tudomást és az igényeket felkészülten várja. Ott pedig, ahol az igény nem jelentkezik a várt időben, a könyvtár kezdeményez.

Évkönyvünkben az orvostanácsadó kezdeményezése révén a könyvtári közlemények publikációja biztosított, ez a könyvtár propagandamunkáját segíti elő.

3. Az orvostanácsadói munka alapvető feltételei

Az előzőekben vázolt orvostanácsadói szerepkör kiterjedt volta, a könyvtár fejlődését lényegesen befolyásoló hatása kötelezően írja elő, hogy az első és legfontosabb feltételként az orvostanácsadó személyével, egyéniségével foglalkozzon. Az előadottakból is következik, hogy az orvostanácsadó személyének kiválasztásánál elsősorban arra kell törekedni, hogy a választás a tudományos munka iránt érdeklődő, az új, a haladás megismerését igénylő egyénre essék, akinél a szakirodalom szeretete párosul a közvetlenséggel, segítőkészséggel, a kollégák

munkájának tiszteletével. Feltétlenül igényként állíthatjuk fel, hogy az orvostanácsadó legalább két idegen nyelvet ismerjen és intézetének közismert, tekintéllyel bíró, megbecsült munkatársa legyen.

Kíváncsinos, hogy az orvostanácsadó az intézet tudományos életének egyszemélyben aktív szervezője is legyen, tagja a Tudományos Bizottságnak, az AKT-nak, jogosult a főorvosi értekezleteken való megjelenésre.

Ezek után méltán jelentkezik az orvostanácsadó feladatkörének meghatározása. Nem kétséges, hogy az orvostanácsadók jelenlegi önkéntes, önzetlen jellegű tevékenysége általánosságban tiszteletet és elismerést érdemel, de a kérdés fontossága megköveteli, hogy szervezettebb formában besorolással és ezzel járó dotációval törekedjünk a fejlődés útját egyengetni.

Az egyes intézetek céljának megfelelő gyógyító- és tudományos munka, a szakképzés, a továbbképzés és a kutatás színvonalas szakkönyvtár nélkül elképzelhetetlen. Vannak még, sajnos kórházak, ahol a könyvtár eléggé mostoha körülmények között működik. Természetesen itt a tudományos munka nem valósulhat meg. A szakkönyvtár a tudományos munka alapja, tükre az illető intézet tudományos ambícióinak. Hetényi Géza professzor mondta: "Olvassatok: olvassátok el a legjobb könyveket, mert nemcsak az számít, hogy mit tudtok, hanem tudástok kvalitása is."

Amíg egy könyvtár kialakul, addig nehéz utat kell megtenni. A felelősség itt részben az orvostanácsadóé is. Egy könyvtár sem születik magától. Sok utánjárás és fáradozás szükséges ahhoz, hogy működése olajozottá váljon. A lehetőség jó könyvtár megteremtésére, színvonalon tartására mindenütt adva van. Az orvosok ezt igénylik, de ez önmagában nem elégséges, ezért "tenni is kell valamit". Nem hinném, hogy a megyei, városi szervezetek vagy a kórházigazgatók a könyvtár munkáját ne támogatnák. Persze a támogatást, segítséget kérni, sőt néha követelni kell.

SZÓRÁDY István főorvos /Szegedi Városi Gyermek-
kórház/ hozzászólása:

Lusztig főorvos felvázolta már előttünk a kérdés lényegét. Hiányt pótol velem, mert - amennyire ismerem az orvosi könyvtárosi irodalmat - az orvostanácsadó munkájával összefoglalóan eddig egy közlemény vagy előadás sem foglalkozott. Így a referens sok esetben mértéktartóan csak a tények rögzítésére szorítkozó megállapításai egyszerűségükben és a gyakorlatból részben ismert módok ellenére is újak és valósak. A magam részéről ezért az egyetértés alapján csak néhány megjegyzést teszek. Az első, amiről szólni szeretnék, az orvostanácsadó nevelő- és segítő munkája. Senki sem születik könyvszeretőnek még a könyvtáros vagy az orvostanácsadó

gyermeke sem, azzá válni kell, azzá nevelni kell. A könyv, ez a szilárd halmazállapotú tudás- és ismeretanyag, csak az emberi szívben kel életre, az emberi szem és agy változtatja vissza azzá, ami születésekor is volt, - gondolattá. Ezt a csodálatos körforgást nevezzük olvasásnak és ahogyan egy jó orvos keze mozdulatából sugárzik az együttérzés, a szándék, az akarat, úgy látszik meg a könyvhöz nyúló, a folyóiratot lapozó kéz mozdulatában annak a személyisége, akié a mozdulat, aki olvas. Lapozz bele a könyvbe, megmondom ki vagy! mondta egyszer tréfásan egy régi könyvbarát tudós ember. Mellékesen orvos volt. Igaza volt. Az olvasás örömére való nevelés is az orvostanácsadó feladata, szerintem elsődleges feladata. Lusztig Gábor a fiatal orvos és az orvostanácsadó első találkozásának fontosságáról beszélt. Én ezt megtoldom azzal, hogy a folytatás is fontos. Az első, bevezető jellegű beszélgetést a könyvtárról és a könyvtár használatának a bemutatását a későbbiek során több hasonló beszélgetésnek kell követnie. Az orvostanácsadóra váró másik fontos feladat a nyelvtanulásra való serkentés is.

A nyelvtanulásra és az olvasásra nevelés egyébként felvet bennem egy - lehet, hogy népszerűtlen és vitatható - aggályt is, ami tömören fogalmazva így hangzik: félttem a fiatal orvosnemzedéket a most olyan divatos témabibliográfiai szolgáltatásoktól. Félreértés ne essék,

tisztában vagyok e modern ismeretgyűjtési forma bizonyos helyzetekben indokolt szükségességével. Félek azonban annak láttán - és ez az adat az OOKDK mindnyájunk előtt ismert és tiszteletet parancsoló óriási országos felmérésekből való -, hogy a fiatal orvosoknak milyen nagy száma igényli ezt az információs szolgáltatást. Én ezt a magam részéről figyelmeztető, ha nem fenyegető jelnek tartom, elkényelmesedett főorvosok elkényelmesedett beosztottjait látom e számok mögött, akik olvastatni akarnak, ahelyett, hogy maguk olvashának. Az orvostanácsadó nevelő munkájának a személyi dokumentáció kifejlesztésére is ki kellene terjednie.

Az orvostanácsadónak azonban nemcsak saját intézményének orvosait kell nevelnie, hanem a "külső körhöz" tartozókat is, akik a továbbképzés során kerülnek ideiglenesen a kórházhoz. A szigorló orvosok, medikusok részére például kis ajánló bibliográfiákat készíthetnek a könyvtár állománya alapján.

Az orvostanácsadó tartson jó kapcsolatot a helyi könyvesbolttal és intézménye gazdasági vezetőjével.

SZÓRÁDY István ezután bemutatta intézménye, a szegedi Gyermekklinika orvosi könyvtárát, amelynek az a sajátsága, hogy - helyhiány miatt - nincs külön helyiségben, hanem az igazgatói szoba előterében, mégis biztosítja 10-12 orvos számára a helybenolvasást. A

"könyvtárfal" alsó felében hat betolható asztalkát és állólámpát építettek be.

Fontosnak tartja a dotált, "orvos szaktanácsadó rendszer" megteremtését.

TISZAI Aladár főorvos /Makói Városi Kórház/ az orvosok szerepét azért is fontosnak tartja, mert az orvosi nyelv átlagosan 10 évenként szinte teljesen kicserélődik. Aki nem olvas rendszeresen, abba a helyzetbe kerülhet, hogy egy évtized elteltével saját szakmája irodalmi nyelvét meg sem érti.

Az orvostanácsadók feladatát az előtte szólók már kifejtették. Szerinte Lusztig Gábor az ideális orvostanácsadót rajzolta meg. A felsorakoztatott feladatokhoz még egyet tesz hozzá: az orvostanácsadó bizonyítsa be meggyőző érvekkel az illetékes pénzügyi szerveknek, hogy megfelelő színvonalu könyvtár nélkül gyógyítás, kutatás és orvosképzés nem képzelhető el.

KERESZTURI Sándor főorvos /Miskolci Egyesített Kórházak/ elmondta, hogy a hazai orvosi könyvtárügyet illetően bizonyos aggodalom él benne, úgy érzi, hogy ez Magyarországon kevesek gondja. Ez elsősorban az egészségügy országos szerveire, de helyi igazgatási szerveire is vonatkozik. Megállapította, hogy az értekezleten sokkal kevesebb orvos van jelen, mint amennyi várható lett volna.

Javasolta, hogy az OOKDK tegyen lépéseket annak érdekében, hogy az orvosegészségügyi szakszervezet szakmai-politikai előadássorozatot iktasson be, egy, az orvosi könyvtáriügyről szóló előadást. Ez széleskörű propagandát jelentene, mert a szakszervezet szakmai-politikai előadásainak résztvevői a hallottakat a megyékben előadások formájában továbbadják.

Az orvostanácsadók kérdésében csatlakozik a Lusztig főorvos által mondottakhoz. Amíg az orvostanácsadók "statutuma" napvilágot nem lát, számos olyan orvostanácsadó lesz, aki munkáját csak formailag látja el. Gyakran, mint kellemetlen feladatot, a legfiatalabb orvosra bízzák, akinek a funkció megfelelő ellátásához még nem lehet kellő áttekintése, gyakorlata és tekintélye sem, hogy idősebb kollégái esetleg jogtalan beszerzési igényeit kivédje.

Helyesnek tartaná, ha azokban a könyvtárakban, ahol arra mód van, a törzsolvasó orvosokból tanácsadói tisztséget hoznának létre, melynek nem kellene hivatalos keretben, csak mint az orvosi könyvtár "baráti körének" működnie. Fontosnak tartja az osztály-könyvtárak kialakítását a mindennapi munkához nélkülözhetetlen kézikönyvekből.

Lusztig főorvossal ellentétben a fiatal orvosok olvasóvá neveléséhez nem az orvostanácsadót, hanem az osztályvezető főorvost tartja döntő személynek. Ha az osztályvezető főorvos irodalomszerető ember, akkor a beosztottjai is azzá válnak.

SZEPESI Zoltánné örömmel vette tudomásul, hogy a három előadó - ezuttal először - összegezte az orvostanácsadók helyzetét, működését és néhány új gondolatot is vetett fel, amelyekkel hálózati érdekből feltétlenül foglalkozni kell. Azt a megállapítást tulzottnak tartja, hogy az orvosi könyvtáros nem tud az orvosoknak irodalomkutatás során segítséget nyújtani. Orvosi képzettségük természetesen nincs, de kiképzésük során több féléven át tanulnak orvosi terminológiát, ami elegendő ahhoz, hogy az orvosoknak az irodalomkutatásban támaszai legyenek. Más kérdés a kutatóorvosok heurisztikus irodalomkutatása; ezt a segítséget orvosi könyvtárosaink ma még nem képesek megadni, de az orvostanácsadók 80%-a sem.

Szórády főorvos félti a fiatal orvosok szakirodalmi ismereteinek növekedését azoktól a központi szolgáltatásoktól, amelyek "helyettük olvasnak". Az aggály jogos is, nem is. Az olvasásra nevelésnek és a szakemberek idejét megtakarító szolgáltatásoknak egymást hatásosan kiegészítve arányosaknak kell lenniök.

PÁLFY Gyula hozzászólása: Az orvosi tanácsadók megnyilatkozásai így, vagy úgy kifejezik, hogy a biológiai és kémiai ismeretekben, valamint az orvostudomány alapvető tudnivalóiban járatlan könyvtáros nem tekinthető az orvos elismert munkatársának. Minthogy ez a nézet a képzés és továbbképzés dolgában az előző hozzászólásomban

mondottakat alátámasztja, e kérdés sulyára szives figyelmüket ismét felhivom.

A fiatalabb orvosnemzedéknek a szakirodalmi tájékozódásban való járatlansága a szakkönyvtáros számára nem új jelenség. Tenni lehetne róla, mint ahogyan egyetemünk évek óta speciális kollégiumok, diákköri előadások meghirdetése révén kívánja a könyvtárban való tájékozódás tudnivalóit az egyetemi hallgatók tanulmányai közé beiktatni. E kollégiumok azonban, önkéntes jelentkezés lévén, gyéren látogatottak. Magam 1957 óta több ilyen kollégium előadója vagyok, de csak olyan alkalmakkor sikerült egy-egy évfolyam egészének a figyelmét a szakirodalmi tájékozódás fontosságára felhívni, amikor egyik-másik litterátus professzorunk saját óraszámából adott erre időt. Ha kósházaink vezető egyéniségei hivatalosan ajánlanák, hogy az orvostanhallgatók tanulmányi programjában egy-féléves gyakorlatként szerepeljen a szakirodalmi tájékozódás, akkor a kérdés megoldásához közelebb lehetne jutni.

HAJDU István /Gyógyszerésztudományi Kar Könyvtára/

TAPASZTALATCSERÉK AZ ORVOSI KÖNYVTÁRI HÁLÓZATBAN

A könyvtári szakirodalom a tapasztalatcseréket a módszertani munka című fejezetben tárgyalja. A tapasztalatcserék legáltalánosabb formájának a konferenciákat

nevezi meg. Az orvosi könyvtári hálózat könyvtárosai és a könyvtárakat irányító orvostanácsadók időközönként tapasztalatcsere értekezleteket, konferenciákat tartanak. Szükség van ezekre az összejövetelekre, mert az orvosi könyvtári hálózat létrejötte óta könyvtáraink száma ugrásszerűen megnövekedett, a régebbi könyvtárak munkájukban pedig egymástól eltérő gyakorlati módszereket alkalmaztak. A számszerű fejlődéssel egyidejűleg meggyorsult a fejlődés a könyvtári módszerekben is. A könyvtári feladatok növekedésével együtt vetődik fel a gazdaságosság kérdése, amely számtalan problémát vet fel, ilyenek: a munkaerő és a munkaidő jobb kihasználása, a könyv- és folyóirat-beszerzések koordinálása, a kölcsönzési, raktározási, feltérési, dokumentálási kérdések megvitatásának szükségessége.

A jó könyvtáros arra törekszik, hogy munkája minél eredményesebb legyen. Ennek a célnak az elérése érdekében újabb és újabb módszereket keres. Az ilyen új és bevált módszereket kár lenne véka alá rejteni, inkább igyekezni kell a gyakorlatban bevált, eredményes tapasztalatokat továbbadni. A könyvtári munka racionálási kísérletei kiterjedhetnek: a munkaerő megválasztására, a munkamegosztásra, a könyvtári ügyvitel egyszerűsítésére, a gépesítésre, az egyes könyvtárak közötti jobb együttműködésre.

A könyvtári munka többféleképpen végezhető. Ezért beszélni kell a könyvtári szabványokról is. Az egyes könyvtári hálózatokon belül megindult a törekvés az egységességre. A szabványosítás a könyvtárakban használatos eljárások, berendezések, nyomtatványok egységését jelenti. "Hazánkban a könyvtári szabványosítás elég jelentős eredményeket hozott. A szabványosítást sürgette: a felszabadulás után a magyar könyvtárügyben történt rendkívül gyors változás, fejlődés, az új könyvtárak ezreinek létrejötte. Ebben a helyzetben félni lehetett attól, hogy a gyors fejlődés következtében igen nagy különbség alakul ki a könyvtárak gyakorlatában, tehát a könyvtári szabványok létrehozása sürgető feladattá vált. A Magyar Szabványügyi Hivatal 1960-ig 18 könyvtári szabványt adott közre", olvashatjuk "A könyvtári munka szabványai" című kiadvány előszavában.

"A Szabványügyi Hivatal által kiadott szabványok általában kötelező szabályok. Vannak azonban köztük ajánlások is, ezek nem kötelező érvényűek. Tekintettel a könyvtárak történelmi fejlődésében, nagyságában mutatózó különbségekre, esetenként a kötelező szabványokban is vannak vagylagos rendelkezések, ilyenkor a könyvtár szabadon választhat. A magyar szabványok legjelentősebb könyvtáraink gyakorlatának összegezéséből alakultak ki." /L. az idézett mű 740. old./

Az előzőket azért tartottam szükségesnek elmondani, hogy a könyvtári munkamódszerek keresésénél ne feledkezzünk meg a könyvtári szabványokról sem. Nagy hiba lenne pl. ha a címléírásnál megfeleledkeznénk a szabvány előírásairól és egyéni módszerrel a könyv azonosítása céljából fontos adatot, vagy adatokat elhagynánk. Tehát az esetleges új munkamódszereknek is összhangban kell állaniuk a szabványokban rögzített módszerekkel.

Az orvosi könyvtári hálózatban, ahol igen nagyszámu társadalmi munkás könyvtáros is dolgozik, fokozott módon kell törekedni arra, hogy minél egyszerűbb módon tudják a szabványoknak is megfelelő színvonalon elvégezni a munkájukat.

Az orvosi könyvtári hálózatban a tapasztalatátadásoknak két módszere alakult ki:

1. az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók értekezletei,

2. a tapasztalatoknak, követendő módszereknek az orvosi könyvtári szaklapban való közzététele.

ad 1./ Az orvosi könyvtárosok tapasztalatcsere értekezletei sorában mindenekelőtt az országos értekezleteket kell megemlíteni, melyek vezető helyet foglalnak el a könyvtári tapasztalatok átadása terén.

A magyar orvosi könyvtárosok 1953 március 14-15-én Szegeden tartották meg első országos értekezletüket. Az értekezleten igen kevés orvosi könyvtáros vett részt, az intézeti, klinikai könyvtárosok igen csekély számban voltak képviselve, a kórházi és gyógyintézeti könyvtárak pedig egyáltalán nem voltak jelen. Itt határozták el, hogy az orvosi könyvtárosok ezentul 2-3 évenként országos értekezletre jönnek össze, hogy sajátos problémáikat megbeszéljék, tapasztalataikat kicseréljék. A II. Országos Értekezletre 1954 december 3-4-én Budapesten került sor. A nagyobb orvosi könyvtárak mellett jelen voltak a klinikák, a nagyobb kórházak, tudományos kutatóintézetek, gyógyszergyárak könyvtárosai, a határterületi és nagyobb általános könyvtárak, az ODK képviselői, a Könyvtárügyi Főbizottság, az Egészségügyi Minisztérium és az Orvosegészségügyi Szakszervezet küldöttei. A III. Országos Értekezlet szintén Budapesten 1963 március 25-26.-án tartotta ülését a Semmelweis-teremben. Az értekezleten mintegy 200 könyvtáros vett részt.

Az orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók IV. Országos Értekezletét 1966 május 10-11-én rendezték meg szintén Budapesten. Az értekezlet előadói a megelőző 3 év eredményeiről adtak számot, majd vázolták a további feladatokat. A kétnapos értekezlet idején mód nyílt arra, hogy a könyvtárosok részben személyes megbeszélések alkalmával kicseréljék tapasztalataikat,

részben pedig az egyes előadásokat követő viták adtak lehetőséget a szakmai tapasztalatcserére. Ezen az értekezleten hangzott el az a javaslat, hogy a 3 évenkénti országos értekezletek közötti időben a tájegységek, alközpontok tartsanak tapasztalatcsere értekezleteket. E javaslat alapján került sor a múlt év július 13-14-én a Miskolci Tájértékezletre. Az értekezlet a könyvtárosok és az orvostanácsadók számára igen sok hasznos tanulsággal szolgált. A miskolci tájértékezlet eredményessége folytán vetődött fel a javaslat Szolnok, - Békés, - Bács-Kiskun, - Csongrád megyék, Szegeden tartandó tájértékezletére.

ad 2./ Az orvosi könyvtári hálózat ismert szaklapja: "Az Orvosi Könyvtáros" szerkesztői a lap megindulásától kezdődően a lehető legnagyobb igyekezettel szolgálják közös ügyünket. Számos cikket közöltek a könyvtári módszerek egységesítése érdekében. Ilyenek azok, amelyek a könyvtári leltározásról és raktározásról, az egységes címleírásról és szakozásról, a katalogizálásról, a kölcsönzési rendszerek kialakításáról, az egyéb dokumentumok kezeléséről írt cikkek és módszertani utmutatók.

A lapnak egy másik témakörébe tartoznak az egyes könyvtárak munkájáról, eredményeiről, terveiről szóló cikkek. Ilyen közleményeket írtak a szegedi, a pécsi, a debreceni orvosegyetemek könyvtárainak dolgozói, számos megyei kórház és KÖJÁL munkatársa.

Újabb munkamódszereket ismertetnek az utóbbi évek lyukkártyával foglalkozó cikkei.

A tapasztalatcsere nemcsak az orvosi könyvtári hálózatban honosodott meg. Utalok a Tudományos és Szakkönyvtárak Módszertani Munkabizottsága által évenként meghirdetett tapasztalatcsere akcióra. A felhívást legutóbb "Az Orvosi Könyvtáros" elmúlt évi 2. számában olvashattuk, amelyben a hazai könyvtárosoktól és dokumentalistáktól a tapasztalatcserére alkalmas eljárások, módszerek, elemzések, vizsgálatok, tapasztalati eredmények leírásának megküldését kéri.

Az orvosi könyvtárakban, a hálózati alközpontokban a jövőben megszervezésre kerülő tapasztalatcsere értekezletek is biztosítják majd, hogy egy-egy terület könyvtárosai összehangoltan végezhesék munkájukat.

BRUSZT Pálné /Bajai Városi Kórház/ hozzászólásában ismertette a bajai városi kórház orvosi könyvtárának munkáját.

KOROMPAY Tihamérné /Ceglédi Városi Kórház/ fontosnak tartja a módszertani folyóiratot a tapasztalatok cseréjében. Még nagyobb azonban a jelentősége az értekezleteknek. Anélkül, hogy az országos- és a tájértekezletek jelentőségét csökkenteni kívánná, a tapasztalatcsere szempontjából még fontosabbnak tartja a hasonló nagyságu és

feladatkörű könyvtárak együttes értekezletét, amelyet a helyi könyvtár bemutatásával egybekötve mindig másutt tartának. Így a mindennapi életben felmerülő apróbb, egészen gyakorlati problémák is napvilágra kerülnének, amelyek sem az országos, - sem a tájértekezleteken nem kerülnek szóba. Meggyőződése, hogy a hálózati munka egységes továbbfejlődése, a jó ötletek, elgondolások elterjedése szempontjából az ilyen formában szerzett tapasztalatok igen hasznosak lennének.

A konferenciáknak nagy jelentősége van a személyes kapcsolatok kiépítésében is.

Ezután beszámol azokról a tapasztalatairól, amelyeket a ceglédi kórház referáló ülésein szerzett. A kórházi referálóülés egyik programpontja a könyvtáros néhány perces beszámolója az újonnan beszerzett könyvekről. Az általában havonként megtarott ülésekre úgy készül fel, hogy 2-3 könyvről rövid ismertetést készít és ezt az ülésen felolvassa a könyv egyidejű bemutatása mellett. Az eredmény meglepő. Ugyanaz a könyv, amely esetleg már hónapok óta látható a könyvesboltok kirakatában, feltűnő helyen volt a helyi orvosi könyvtárban, olvashattak róla az Orvosi Hetilapban vagy egyéb szaklapban, mégis alig olvasták, - a referálóülés után kézről-kézre jár, szinte mindenki kölcsön akarja venni, vagy saját részére be is szerzi.

Szórády és Lusztig főorvosok referátumához hozzáteszi: nemcsak a fiatal, az idősebb orvosok részéről is tapasztalt a könyvtárhasználattal és a feltérési eszközökkel kapcsolatban tájékoztatlanságot. Ezért a referálóüléseken a könyveken kívül néhány orvosi bibliográfiát is bemutat.

Végül felveti a betegkönyvtár még mindig megoldatlan problémáját. Véleménye szerint a betegkönyvtár ellátása nem a szakszervezeti, hanem az orvosi könyvtáros dolga, a biblioterápia is az orvosok munkáját teszi eredményesebbé.

HAMPÓ Jenőné /Miskolci Egyesített Kórházak/ minden orvosi könyvtár nevében olyan központi intézkedést javasol, amely lehetővé tenné a könyvkereskedelmi forgalomba nem kerülő kiadványok, elsősorban a kongresszusi kiadványok és az intézeti évkönyvek beszerzését. Jelenleg a könyvtárak az ilyen dokumentumok megjelenéséről nem értesülnek és csak személyes kapcsolatok révén jutnak hozzá.

Javasolja ezenkívül, hogy a MOB a feldolgozott dokumentumok felsorolásába az ilyen fajta kiadványok címét is vegye fel.

BRUSZT Pálné /Bajai Városi Kórház/ az ötletszerűen rábízott betegkönyvtárral összefüggő rossz tapasztalatairól számol be. Ez is a magyar betegkönyvtárügy fejletlenségének és szervezetlenségének következménye.

KÖNCZÖL Dániel /Nyiregyházi Megyei Kórház/ javasolja, hogy a hálózat gépesítési kérdéseit vizsgálja meg egy szakértői csoport. Határozza meg, milyen kis gépek beszerzése volna a legalkalmasabb az orvosi könyvtárak részére, szigorúan szem előtt tartva a gazdaságossági szempontokat is.

DANIS Mihály /Kecskeméti Megyei Kórház/ hozzászólása:

A betegkönyvtár ügyet fejleszteni kell, az állományt azonban az orvosi könyvtártól teljesen elkülönítve kell raktározni, még akkor is, ha a két könyvtárt egy és ugyanaz a személy működteti.

Csatlakozik az előtte szólóhoz, s egy gépesítési szakértői csoport létrehozását nagyon hasznosnak tartaná. Egy ilyen csoport jó munkája megóvhatná a könyvtárakat a be nem vált gépek beszerzésétől, vagy attól a meglepetéstől, hogy a viszonylag olcsón beszerezhető gépek működtetési költségei aránytalanul magasak /pl. a DOKUFO/.

Nem ide tartozó, de aktuális kérdés a könyvtárak állománygyarapítása a szabad devizagazdálkodás első és soron következő éveiben. Szerinte úgy kell gazdálkodni, hogy az előző évi kereteket nemcsak tartani kell, hanem meggondoltan és tervszerűen túl is kell költeni. A Kecskeméti Kórház könyvtárral foglalkozó dolgozóinak ti. az a véleménye, hogy az egészségügyi gazdál-

kodási szervek az 1968. évi elköltött pénzösszeget fogják a jövőben alapnak elfogadni. A Kecskeméti Kórház Orvosi Könyvtára az előző évi kurrens folyóiratok megtartása mellett úgy intézkedett, hogy az előző évben könyvbeszerzésre fordított összeget is beszorozták a drágulási szorzószámmal és az így kiszámított összeget felosztották magyar, népidemokratikus és tőkés könyvekre költendő összegekre az előző évnek megfelelő arányok szerint.

JANTSITS Gabriella /OOKDK/:

A SZOTE KÖNYVTÁRA MINT TÁJKÖZPONT.

Az orvosi könyvtárosok legutóbbi országos értekezletén - amelyen a SZOTE Könyvtár munkatársai szép számmal és igen aktívan vettek részt - elhangzott az a javaslatuk, hogy vidéken is rendezzünk országos értekezletet, ami egyrészt az egymás közötti tapasztalatcserét szolgálná, másrészt felélénkítené a rendező könyvtárak életét. Ugyancsak javasolták azt is, hogy a közbeeső időszakban rendezzenek tájértekezleteket. Ennek a javaslatnak a megvalósulása volt a múlt évben az észak-magyarországi orvosi könyvtárak részére megrendezett miskolci tájértekezlet, amelynek célja a többiéhez hasonlóan - a könyvtárak közötti kapcsolatok elmélyítése és hálózatunkon belül a kölcsönös segítségnyújtás minél jobb megszervezése volt. A miskolci értekezletnek ez a célja megvalósult és reméljük, hogy hasonló eredményre

fog vezetni a mostani, a délmagyarországi orvosi könyvtárosok és orvostanácsadók szegedi tájértekezlete is.

Bevezetőül pár szóval röviden kitérünk arra, hogy hol is a helye a SZOTE könyvtárának hálózatunkban és mi a feladata? A hálózat szervezeti felépítése szerint egyetemi könyvtári alközpont, vagyis egyrészt mint központi könyvtár végzi saját könyvtárával kapcsolatos teendőket, ellátja irodalommal olvasóit, másrészt mint alközpont segíti és ellenőrzi a hozzátartozó klinikai és intézeti tagkönyvtárak munkáját. Mindezeknek a feladatoknak eleget is tesz, amelyről a beküldött jelentésekből, de személyes tapasztalatok alapján is meggyőződünk: megszervezte a központi szerzeményezést és koordinálást, a központi leltározást és feldolgozást, a tájékoztatást és a könyvtárközi kölcsönzést, a mikrofilmszolgáltatást a tagkönyvtárak részére.

A fentiek előrebocsátása után most térünk rá előadásunk tárgyára. Anélkül, hogy hálózatunk szervezeti felépítése megváltozott volna, a SZOTE könyvtára szinte észrevétlenül átalakult a táj központi könyvtárává azáltal, hogy szolgáltatásait kiterjesztette az egyetemen kívül Szeged város és a környező megyék orvosi könyvtáaira is. Éspedig a következő módon:

Az állománygyarapításban hatékonyan együttműködik a tanácsi könyvtárakkal. Itt csak egy példát említünk:

a Gyermekklinika és a Városi Gyermekkorház könyvtára között a gyermekgyógyászati, farmakológiai és vitaminológiai szakirodalom gyűjtését koordinálta.

A koordinálás és könyvtárközi kölcsönzés előmozdítására 1964-ben kiadta retrospektív folyóirat lelőhelyjegyzékét az egyetem állományáról. Remélhetőleg ennek újabb és szebb kiadása is megjelenik majd. Itt kell megemlítenünk a többek által már igényelt külön orvostudományi lelőhelyjegyzék szükségességét, amelynek segítségével kisebb egészségügyi intézményeink is könnyebben tudnának a könyvtárközi kölcsönzésnél az orvosi anyagban tájékozódni. Ennek különösen most lenne jelentősége, amikor az OSZK külföldi folyóirat lelőhelyjegyzékének a kiadása ebben az évben elmaradt.

A könyvtárközi kölcsönzésben is tevékenyen részt vesz a SZOTE Könyvtára. Itt a területi elvnek kell érvényesülnie, vagyis a könyvtáraknak lehetőleg a hozzájuk közelebb eső könyvtártól kell kölcsönözniük a központ és az OSZK tehermentesítése miatt. Ez meg is valósul, mert példának említiük a kecskeméti alközpontot, amelynek kölcsönzési viszonyait alaposabban tanulmányoztuk: 1965-ben a kérések 35%-át irányították Szegedre! A SZOTE a könyvtárközi kölcsönzési szolgálatát szinte az egész országra kiterjeszti, amint erről a IV. országos értekezleten bemutatott szemléltető ábráról is meggyőződhattünk: akkor - 1965-ben - 51 város 81 intéz-

ményének 958 esetben juttatott el könyvet, folyóiratot és mikrofilmet. 1967-ben a könyvtárközi kölcsönzések száma már az 1000-t meghaladta ugyan, de több könyvtár észrevételezte, hogy a kölcsönzésben több hónapon keresztül zökkenők voltak - reméljük, hogy csak átmenetileg!

Amennyire örvendetes a hálózat szempontjából ez a példás segítségnyújtás, a könyvtárra nézve bizonyos hátrányt is jelent: egyrészt munkatöbbletet okoz, másrészt idővel azt eredményezheti, hogy a Központi Könyvtárban helybenolvasásra nem marad megfelelő anyag a sok kölcsönzés miatt. Ezen természetesen "jogos önvédelemből" a könyvtár úgy igyekszik segíteni, hogy a kölcsönkért egységek tekintélyes részét, különösen a régit, márcsak állományvédelmi szempontból is, mikrofilmen küldi meg a kérőknek. Itt újra a kecskeméti példára hivatkozunk: a SZOTE a kéréseknek kb. 35%-át mikrofilmen küldte meg a kecskeméti könyvtárnak. Az utóbbi időben, sajnos, a mikrofilmek elküldése is késedelmet szenvedett.

A könyvtárközi kölcsönzéshez hasonlóan a Könyvtár az instruktori tevékenységet kiterjeszti az egyetemen túlra is. Az egyetem orvosai, de a könyvtárosai is, amint helyben vagy más városban tanácsai intézményhez kerülnek, igyekeznek az itt megszokott könyvtári viszonyokat kialakítani és szívesen fordulnak könyvtári kérdésekben utbaigazításért a központi könyvtárhoz, amint ezt a jelenlévő, - volt - egyetemi orvosok és könyvtárosok pél-

dája is bizonyítja. Utalunk itt elsősorban a Szegedi Gyermekkorház, a Deszki TBC Gyógyintézet és a Szegedi Városi Kórház könyvtáira, ahol a könyvtári munka megszervezésében tevékenyen közreműködött a Központi Könyvtár.

A táj orvosi könyvtárosainak képzésére ez évben alapfoku könyvtári tanfolyamot rendezett a könyvtár, amelyen a Központi Könyvtárból 4, egyetemi tagkönyvtárakból 4, Csongrád megyéből 3, Szolnok megyéből 2, Békés megyéből 1 könyvtáros vett részt. Ez természetesen nem elegendő. Feltétlenül szükség van arra, hogy a SZOTE központi könyvtárából és hálózatából minél többen vegyenek részt középfoku szaktanfolyamon. Ez elsősorban a Központi Könyvtárra vonatkozik, ahol alapfoku képzettséggel semmiképpen sem elégedhetünk meg.

Az elsorolt szolgáltatásokat csakis aktiv, hivatásuk fontosságát érző könyvtárosokkal lehet teljesíteni. De, - amint a IV. országos értekezleten is elhangzott: a könyvtár rövidesen elérkezik teljesítőképessége határához. Ezzel kapcsolatban meg kell említenünk - ne tekintsék ezt ünneprontásnak! - hogy a jövőben a tanácsai hálózat ellátásában nagyobb aktivitást várunk a szentesi megyei alközponttól, ami némileg tehermentesítené a SZOTE könyvtárát. Biztosra vesszük, hogy ez hamarosan bekövetkezik, hiszen az alközpontnak jól képzett könyvtárosa van. Ismerjük a legnagyobb objektív nehézséget, a megfelelő

könyvtárhelyiség hiányát, ezen felül a megye területén mutatkozó könyvtárosi státusz-problémákat /Vásárhely, Makó/. Szeretnénk, ha a szentesi alközpont jelenlévő képviselője tájékoztatna az erre vonatkozó tervekről és a megoldási lehetőségekről.

GAÁL Jánosné /DOTE Könyvtára/ hozzászólásában ismerteti a DOTE Központi Könyvtárának a táj könyvtárosai által nem ismert, vagy kevésbé ismert szolgáltatásait. Két munkatárs évekig tartó munkájának az eredménye, hogy az egyetemhez tartozó intézmények teljes állományát központilag leltárba vették és katalogizálták. Ez idő alatt sok elmarasztalást kaptak felettes szerveiktől, akik tudományos tájékoztatási munkát vártak a DOTE könyvtárától. Ők azonban azt tartották szem előtt, hogy az igazi jó könyvtári munka csak akkor veheti kezdetét, amikor az egész egyetem teljes állományát feltárják és kiépitik a hálózatukat felölelő központi könyv- és folyóiratkatalógus rendszert. E nagy munka befejeztével úgy érzik, hogy elindultak a tudományos könyvtár feladatait megvalósító uton és valóban segíthetik az orvosok kutatómunkáját és a többi könyvtár tevékenységét. Eddig megjelent kiadványaik: az 1966-ban kiadott, a DOTE hálózatának retrospektív folyóiratlelőhelyjegyzéke és az 1967-ben kiadott, az utolsó 3 év új könyvbeszerzéseit magában foglaló jegyzék is ezt bizonyítja. Mindkettőhöz pótfüzeteket fognak kiadni, ill. az új beszerzések jegyzékét folyamatosan megjelentetik. 1967-től az

intézetek tudományos kutató terveihez igazodó témafigyelő szolgálatot is indítottak 15 témakörben.

Tájközpont jellegük - a szegedihez hasonlóan - első-sorban a könyvtárközi kölcsönzések lebonyolításában mutatkozik. Jantsits Gabrielláéhoz hasonlóan az a véleménye, hogy a könyvtáraknak elsősorban saját tájuk legnagyobb könyvtárát kellene kölcsönzésekhez igénybe venniök, ezzel a kölcsönzés átfutási ideje is megrövidülne. Javasolja, hogy az egyetemi könyvtárakhoz hasonlóan a megyei alközpontok is készítsenek megyei lelőhelyjegyzéket.

ZOLTAI Zoltánné /Szentesi Megyei Kórház/ beszámol a Kórházi Könyvtár munkájáról és arról, hogy rövidesen megkapják a régóta tervezett külön könyvtárhelyiséget. Az új viszonyok lehetővé fogják tenni az alközponti feladatok megfelelő ellátását.

BODÓ Mihályné /SZOTE Központi Könyvtára/ elmondja, hogy a könyvtárközi kölcsönzések anyagtorlódás miatt akadoztak, az utóbbi hetekben azonban újra napra készen állnak.

Javasolja, hogy az OOKDK adjon ki a folyóiratlelőhelyjegyzékhez hasonlóan könyvlelőhelyjegyzéket /a Külföldi Könyvek Gyarapodási Jegyzékének nincs tárgymutatója és így a keresés benne nehézkes és időigényes /.

KOROMPAY Tihamérné /Ceglédi Városi Könyvtár/ a folyóiratok könyvtárközi kölcsönzéséhez a lelőhelyjegyzéket többé-kevésbé kielégítőnek tartja. A könyvek kölcsönzéséhez a Gyarapodási Jegyzéket azonban ő sem tartja alkalmasnak. Az a javaslata, hogy minden könyvtárközi kölcsönzéssel forduljanak a könyvtárak közvetlen OOK-hoz, amely központi címjegyzéke alapján a továbbítást tényleges adatok és nem feltételezések alapján tudja végezni.

DANIS Mihály /Kecskeméti Megyei Könyvtár/ bejelenti, hogy a közeljövőben elkészítik a megyei orvosi folyóiratlelőhelyjegyzéket. Az előtte szólókkal ellentétben a könyvek Gyarapodási Jegyzékét nem tartja használhatatlannak.

RUZSÁS Lajosné /POTE/ azt javasolja, hogy a könyvek könyvtárközi kölcsönzését a hálózati központon keresztül bonyolítsák, de hogy a központ munkáját ne terheljék túl, a kérés egy nyomtatványon történjék, amelyen a kérő könyvtár a kölcsönveendő mű címét megadja, a központ pedig erre a nyomtatványra KC-je alapján rávezeti a kódszámokat. A további levelezés már a kérő könyvtár dolga.

A zárszóban dr SZÉKELY Sándor, az OOKDK igazgatója megköszönte a SZOTE Központi Könyvtára megbízott vezetőjének és munkatársainak fáradozását, amelyet

a tapasztalatcsere értekezlet előkészítése és többé-kevésbé sikeres lebonyolítása terén kifejtettek.

A megbeszélés egyik fő kérdése - mondotta - az orvostanácsadók tevékenysége volt, amiről LUSZTIG Gábor főorvos sokéves tapasztalatai alapján igen értékes beszámolót tartott, a hozzászólások közül elsősorban KERESZTURI főorvos és SZÓRÁDY igazgató hozzászólásait emeli ki. A beszámoló, a hozzászólások /és nem csak az említettek/ mint legfontosabbat, azt javasolják, hogy az orvostanácsadók eléggé meghatározatlan feladatait és hatáskörét pontosan meg kell határozni, kodifikálni kell. Gondoskodni kellene arról is, hogy az orvostanácsadók értékes munkájukért tiszteletdíjban is részesülhessenek. Az elhangzottakkal teljes mértékben egyetért. Az OOKDK vezetősége javaslatot fog kidolgozni az orvostanácsadók helyzetének rendezésére.

Igen értékesek voltak azok a hozzászólások - például a POTE, a DOTE, a miskolci Egyesített Kórházak könyvtárainak vezetői és mások részéről, amelyek a könyvtári munka különféle hasznos módszereiről, helyi tapasztalatairól számoltak be. Az értekezlet fő célkitűzése éppen a tapasztalatcsere volt, és ezek a hozzászólások valóban biztosították azt, hogy ezt a célt elérjük.

Az értekezleten elhangzottakat az OOK módszertani folyóiratában közölni fogja, hogy a hálózat valamennyi ddgozója

számára hozzáférhetővé válják. A publikáció nem csak a hálózatban működő könyvtárosoknak teszi lehetővé, hogy az elhangzottak tanulmányozása útján e módszerek és tapasztalatok széles körben elterjedhessenek és követőkre találhassanak, hanem, a központban dolgozók számára is lehetővé válik így alaposabb tanulmányozásuk. Az értekezleten elhangzottakkal a módszertani osztály behatóan foglalkozni fog, hogy minden jó tanácsot és helyi tapasztalatot hasznosíthasson.

Végül megállapítja, hogy a tájértekezéslet hasznos volt, ami elsősorban az előadók és az aktív résztvevők érdeme.

K ö n y v t á r o s o k i r j á k

JANTSITS Gabriella

Folyóíratkörözés a kecskeméti Megyei Kórházban.

Hálózatunkban jól ismert szolgáltatás a folyóíratkörözés, amelynek célja egyrészt az olvasók jobb ellátása, másrészt az állomány kihasználtságának fokozása.

Ezt az akciót az igények és a szükség szerint különböző módon szervezik meg a könyvtárak. Több alközpont kiterjeszti az egész megyére, mert így több tagkönyvtárhoz is eljuthatnak a megye területén egyetlen példányban járó külföldi folyóiratok.

Munkajelentésekből már értesültünk a folyóíratkörözés számszerű adatairól, most először vizsgáljuk meg közelebbről, mi rejtőzik e számok mögött. A kecskeméti Megyei Kórházban megszervezett folyóíratkörözés 1965. évi helyzetét tanulmányoztuk. A folyóíratkörözés lebonyolítása a következőképpen történik: a kórház osztályai bejelentik a könyvtárnak igényüket, hogy az év fo-

lyamán az előfizetett folyóiratok közül melyeket szeretnék rendszeresen kézhez kapni. A kiválasztott folyóiratokat a könyvtáros "házhoz szállítja", vagyis kéthetenként az osztályokra eljuttatja. Amikor a folyóirat legújabb számát átadja, egyúttal az előzőt visszaveszi. Az átadást-átvételt az osztályok megbízottai és a könyvtáros a kölcsönzőfüzetben aláírásukkal dokumentálják. Ezeket a füzeteket a feldolgozásnál bizonylatként használtuk fel.

Az osztályok 1965-ben a kórház 167 féle folyóiratából 66 félét választottak ki körözésre. Ezen felül még két lap szerepelt rendszeresen a körözésben a Kiskunfélegyházi Városi Kórház Könyvtárának állományából, e két utóbbit a feldolgozásból kihagytuk.

A kurrens folyóirattételeknek átlagosan 40%-a vett részt a körözésben, s ha e százalékos értéket elemeire felbontjuk, azt látjuk, hogy a magyar és a népi demokratikus lapfételek igénylése 27-35% között mozog, a tőkés lapoké viszont az 50%-ot is meghaladja.

Igényelt folyóirattételek %-os megoszlása:

megjelentető ország	kurrens f. irattétel	körözésre kért f. irattétel	%-ban
tőkés	71	37	52 %
népi dem.	40	14	35 %
hazai	56	15	27 %
	-----	-----	
	167	66	

A kórház 18 osztálya kért folyóiratokat körözésre, néhány közülük többféle lapot is igényelt, ami azt mutatja, hogy van érdeklődés e szolgáltatás iránt.

igényelt folyó-
iratok száma

8
7
6
5
4
3
2
1

36

igénylő osztályok
száma

1
4
3
3
1
2
3
1

18

Ha a körözött folyóiratokat az osztályok igénylései szerint összegeztük, azaz minden folyóirattípus egy egység, ahány osztály igényli, akkor az előbb említett 66 félével szemben magasabb értéket, 86-ot kaptunk, ezzel a körözött folyóiratok száma mintegy megdöbbszörözött. A körözésben szereplő lapoknak 1/3-át igényelte két vagy három osztály.

Ezeknek jelleg és szám szerinti megoszlása így alakult:

tókes népi dem. magyar összes

3 osztályra kérték	-	-	1	1
2 osztályra kérték	13	3	2	18
	13	3	3	19

A 19 féle folyóirat közül egyet három osztály kért és 18 félét két osztály igényelt. Érdemesnek tartjuk fel is sorolni, melyek voltak ezek a folyóiratok.

3 osztály igényelte: az Egészségügyi Gazdasági Szemlét

2 osztály igényelte a következőket:

American Journal of Obstetrics and Gynecology

British Medical Journal

Der Chirurg

Geburtshilfe und Frauenheilkunde

Gynaecologia

Journal of the American Medical Association

Journal of the International Federation of Gynecology..

Krankenhaus

The Lancet

Magyar Traumatologia, Orthopaedia és Helyreállító
Sebészet

Orvosi Hetilap

Schweizerische Medizinische Wochenschrift

Surgery

Surgery, Gynecology and Obstetrics

Veska

Zeitschrift für die Gesamte Innere Medizin

Zentralblatt für Gynäkologie

Zentralblatt für Chirurgie

Amint láttuk, elsősorban az általános lapokat kérték több osztályra. A speciális szaklapokat a párhuzamosan működő osztályok igényelték /sebészet, szülészet/.

Összehasonlítottuk az összes igényelt lap és a több osztályra kért folyóiratok országok szerinti megoszlását:

kiadó ország	összes igényelt f. irat	több osztályra kért f. irat
Magyarország	15	3
NDK	11	3
NSZK	9	3
USA	9	4
Svájc	7	3
Anglia	4	2
Franciaország	3	-
Svédország	2	-
Szovjetunió	2	-
Ausztria	1	-
Belgium	1	-
Románia	1	-
Olaszország	1	1
	66	19

Ebből kitűnik, hogy az összes igényelt folyóirat 23%-a magyar, a többi külföldi, éspedig 21% népi demokrati-
kus, 56% tőkés eredetű.

A körözésben szereplő folyóiratok nyelvek szerinti
megoszlása a következő:

nyelv	összes körözött folyóirat	többszörösen kért folyóirat
német	18	6
többnyelvű	15	3
angol	13	7
magyar	13	3
francia	4	-
orosz	2	-
román	1	-
	66	19

Az összes igényelt lap között a német nyelvűek, a többszörösen igényeltelnél pedig az angol nyelvűek állnak az első helyen. Az összes igényelt folyóirat 24%-a magyar nyelvű. A magyar folyóiratoknál a nyelv és ország közötti %-os különbség abból adódik, hogy két magyar folyóirat - a MTA Actái - több idegen nyelven megjelenő kiadvány.

Mindezideig szándékosan folyóirattféleségeket és nem egyiségeket említettünk. Csakis azt tartottuk irányadónak, hogy hány féleséget igényeltek és különösen azt, hogy melyeket kérték több osztályra. A periodicitást nem tüntettük fel egy folyóiratnál sem, mert akkor természetesen a hetilapok nagyobb fizet számmal szerepelnének a negyedévenként megjelenő folyóiratokkal szemben. Végezetül azonban a számszerű adatokat is megemlítjük, hogy a körözésben szereplő egységek mennyiségéről is tájékozódjunk. Az 1965. év folyamán nemcsak a kurrens folyóirat fizetek vettek részt a körözésben. Az év elején érkeztek meg az 1964. évfolyamok legutolsó számai, de ugyanakkor a kurrens év utolsó fizetei még hiányoztak: így tehát e két évfolyam első és utolsó számai kiegyenlítették egymást és mindegyiket teljes évfolyamnak tekinthettük. Ezt azért említjük meg, mert a vizsgálatot nem úgy végeztük, hogy az igényelt lapoknál, ismerve a periodicitást, a fizet számokat kiszámítottuk, hanem csakis a ténylegesen átvett és aláírással elismert egységeket vettük figyelembe. Ezek szerint

1964-ből 175

1965-ből 1140

összesen 1315 folyóirat számot

juttattak el az osztályokra. Ez a szám azonban a valószínűségben lényegesen nagyobb, mert a füzeteket az osztályokon még legalább 2-3 orvos is elolvasta, ezt azonban pontosan nem lehet megállapítani. Ugyancsak azt sem lehet kideríteni; kik ezek az olvasók, ezért az olvasók vizsgálatára ennél a szolgáltatásnál nem térhetünk ki.

Megemlítjük azt is, hogy a körözésben nem vesz részt a kórbonctani osztály, mert a könyvtár ennek az osztálynak egyik helyiségében működik, tehát az orvosok mintegy kézikönyvtárként használják a könyvtárat és a folyóiratokat helyben elolvassák. Ha tehát a fenti számhoz az osztály által olvasott egységeket is hozzáadnánk, lényegesen nagyobb értéket kaphatnánk.

Bevezetőben azt mondtuk: a körözés célja, hogy az orvosok a szakirodalomban tájékozódjanak, s amit fontosnak tartanak, azt alaposabb tanulmányozás céljából kikölcsönözzék. Hogy ezt mennyire sikerült elérni, azt az alábbi táblázaton mutatjuk be:

folyóirat jellege	körözött f. irat féleség	kölcsönzött f. irat féleség
tőkés	37	14
népi dem.	14	5
magyar	15	7
	66	26

A körözésben szereplő folyóirat féleségek mintegy 40%-át kikölcsönözték, ami azt igazolja, hogy szükség van erre a szolgáltatásra. Az orvosok nagy elfoglaltságuk mellett így szerezhethetnek tudomást a gyógyító munkájukhoz szükséges új módszerekről és terápiás eredményekről. Ha viszont azt vizsgáljuk, hogy a folyóiratokból hány egységet kölcsönöznek, akkor egészen más eredményt kapunk. Folyóiratok szerint változóan a körözött egységeknek 5-10%-át kölcsönzik. Ez látszólag kevésnek tűnik, mégis természetes, mert az átolvasáskor már feldolgozzák maguknak az irodalmat.

Fenti vizsgálatunk az 1965. évre vonatkozott, ezért szükségesnek láttuk, hogy egy frissebb esztendő körözési eredményeivel is összehasonlítsuk. 1967-ben a körözésre kért folyóiratok száma a következőképpen alakult:

	már 1965-ben is járt f. i.	új elő- fizetés	összes
tókécs	--	4	4
népi demokratikus	1	10	11
magyar	5	2	7
összesen	6	16	22

Az 1965-ben körözésben szerepelt folyóiratok kivétel nélkül 1967-ben is eljutottak az osztályokra, ezen felül még 22 orvosi folyóiratot vontak be körözésbe. Ezek közül 6 folyóirat már 1965-ben is volt a könyvtár állományában, 16 pedig újonnan előfizetett folyóirat. Az

1965. évihez képest több mint 8%-kal emelkedett a körözésben résztvevő folyóiratok száma, azaz az összes kurrens folyóiratnak majdnem a fele részt vesz a körözésben, amiből világosan látszik, hogy ez a szolgáltatás évről évre jelentősen fejlődik és a tájékoztatásnak egyik igen jó módszere, amit minél szélesebb körben kell alkalmazni.

A szakembereknek a szakkönyvtári tartalmi feltáró
munkába történő bevonásáról

Napjainkra, de méginkább az elkövetkező időkre jellemző az, hogy a megjelenő közlemények száma szinte korlátlan mértékben növekszik. Ez a tudomány demokratizálódásának és a technikai fejlődésnek a természetes következménye. A mennyiségi fejlődésnek a veszélye az, hogy egy bizonyos fokot elérve, áttekinthetlenné teszi az irodalmat. Ez logikusan veti fel az áttekinthetlenség elleni küzdelem kérdését.

Mostanában meglehetősen sok szó esik e problémáról. Sokan a megoldás útját elsősorban a gépesítésben - főleg a számítógépek alkalmazásában - látják. A jövő időtálló irányzatának ez minden kétséget kizárólag az egyik eredményes útja, de önmagában nem tudja a kérdést megoldani.

A gépesítés vezérlése /programozása/ emberi munka marad továbbra is.

A gépesítés nagy hatásfokának következtében a gépesítést vezérlő emberi munka jelentősége megsokszorozódik. A számszerű növekedésből adódó mennyiségi követelményekkel szembeni helytállásban hatásosan

segíthet a gépesítés. Azonban a mennyiségi fejlődés következtében fellépő minőségi változás, azaz az egyre fokozódó tartalmi differenciálódásból adódó minőségi követelményeknek való megfelelés /az áttekintést jól biztosító programmozás/ a könyvtáros személyét terhelő fokozottabb mértékben. Végül is az elérhető eredmények kulcsát, mégiscsak az emberi munka - szakkönyvtári viszonylatban - a könyvtáros munkája jelenti.

A gépesítés nagyobb hatásfokának helyes felhasználása a szakkönyvtári tájékoztató munka eredményességét növelheti. A jó munka azonban sok tényező harmonikus kapcsolatának az eredménye. A sok tényező közül itt csak a könyvtáros, a szakember és az irodalom egymáshoz való viszonyulására szeretnék rámutatni. Ennek felismerése, értékelése és helyes felhasználása ugyanis a tájékoztatás korszerű követelményeinek a kielégítését segítheti elő.

E hármas együttesből az irodalomról most elég azt megjegyezni, hogy a közlemények számának szaporodása folytán szinte korlátlanul bővül, de regisztrálása ennek ellenére a számítógépek alkalmazása révén megnyugtató módon megoldható.

Nem ilyen egyszerű azonban a szakkönyvtár könyvtárosának és szakember olvasójának az irodalomhoz és egymáshoz való viszonyának a kérdése.

A "szakember" kifejezés a könyvtáros szempontjából távolról sem jelent egyértelmű meghatározást. A szakember, mint olvasó jelentkezik korlátlan igényeivel a könyvtárosnál, de ugyanakkor ő maga igen sokféle képpen viszonyul az irodalomhoz.

A szakemberek egy csoportja nem olvassa rendszeresen az irodalmat és csak felmerült konkrét igényeinek kielégítése végett keresi fel a könyvtárost. Problémájára nem csak utbaigazítást, hanem kész megoldást vár a könyvtárostól, amit vagy megkap tőle vagy nem.

A szakemberek egy másik csoportja viszont alaposan tanulmányozza az őt érdeklő kérdések irodalmát nemcsak részleteiben, hanem időben is követve azt. Ez a csoport csak utbaigazítást vár a könyvtárostól.

E két véglet egymástól nagyon is eltérő igényei között helyezkedik el a könyvtáros - minthogy az első eset a gyakori - rendszerint egy bizonyos fokig magára hagyatva.

Valahogy úgy fest a helyzet - a gyakoriságból következően - hogy a szakkönyvtáros tulajdonképpen azzal a problémával áll sokszor szemben, hogy "minden szakember, minden igényét, mindenkor" ki kell elégítenie /könyvtára profiljának megfelelően/. Ennek megfelelni

természetesen lehetetlen. Ezt mindenki be is látja, de a gyakorlatban mégsem ilyen egyszerű a helyzet.

Ha a szakkönyvtáros a profiljába tartozó valamely adott kérdésre nem tud igen rövid idő alatt az igénylőt kielégítő választ adni, akkor lényegében nem tudott megfelelni tájékoztató feladatának. Az, hogy az adott esetben mi ennek az oka, az az igénylőt egyáltalában nem, a könyvtár fenntartóját pedig nagyon csekély mértékben érdekli. A kielégített igények - mintegy természetesnek tűnve - nyomtalanul elenyéssznek. A kielégítetlen igények viszont aránytalanul nagyobb súlyt képeznek a tájékoztató munka megítélésének mérlegén. A kudarc a könyvtáros személyét érinti elsősorban, nehezítve munkájának végzését. A közlemények számának növekedése természetesen növeli e probléma jelentőségét is.

A könyvtárosnak tehát nemcsak az irodalom hatalmas áradatával, hanem az irodalomhoz nagyon is eltérő módon viszonyuló szakemberek igényeivel szemben is helyt kell állania.

Az a különbözőség, ami a szakembereknek az irodalomhoz való viszonyulását jellemzi, a könyvtáros számára - munkáját különféle mértékben zavaró - feszültséget jelent. Az ebből adódó problémával itt részleteiben nem foglalkozunk. Ezt a kérdést itt csak a teljes-

ség kedvéért hoztuk fel csupán azért, mert a továbbiakban éppen a szakembereknek az irodalom iránti pozitív viszonyulásából adódó lehetőség eredményes felhasználhatóságát szeretnénk kidomborítani.

A szakember olvasók egy csoportja nagyon alaposan tanulmányozza az őt érdeklő területek irodalmát. Ez az alaposág nemcsak a részletekben való elmélyedésben nyilvánul meg, hanem abban is, hogy rendszeres olvasás révén időben is követik az érdeklődési területükkel kapcsolatos irodalom megjelenését. Ez teljesen logikus is, mert így tudnak csak együttthaladni érdeklődési területük fejlődésével.

Az ilyen szakember a könyvtárosban olyan segítőjét látja, aki elérhetővé teszi számára az irodalmat és elősegíti eligazodását a közlemények tengerében. Nem vár problémáira kész összeállításokat a könyvtárostól, hanem ezeket maga készíti el az irodalom elmélyült tanulmányozása révén.

Nem tartozik ide annak részletesebb vizsgálata, hogy milyen arányszámát jelenti ez a csoport a szakkönyvtár olvasó táborának. Elégedjünk meg azzal a megállapítással, hogy ez a csoport sajnos nem túlságosan népes.

Ez a csoport azonban az irodalomhoz való általános viszonyulása folytán a szakkönyvtár szempontjából, olyan értékes lehetőségeket rejt magában, hogy érdemes külön foglalkozni azzal, hogyan lehetséges az ilyen szakembert rendszeresen bevonni a tartalmi feltárás munkájába.

A tudományos fejlődés szempontjából eredményes tájékoztató munka alapiját a közlemények minél differenciáltabb tartalmi feltárása tudja megteremteni. A kérdéses szakterület fejlődésével együtthaladó, finoman differenciált tartalmi feltárás, csakis az irodalommal a fentiek szerint foglalkozó szakember közreműködésével alakítható ki.

A szakembereknek a tartalmi feltáró munka folyamatába való bekapcsolásának természetesen számtalan akadálya van. Ezek közül a leglényegesebb a szakember időhiánya. Gyakorlatilag nem nagyon található olyan szakember, aki anyagi ellenszolgáltatás nélkül vállalkoznék arra, hogy a könyvtári munkafolyamatba beleilleszkedve, amugy is kevés idejét erre fordítsa.

Ezt a problémát más oldalról lehet eredményesen megközelíteni. Itt jelentkezik a könyvtáros-szakember viszony egy gyakorlati megnyilvánulása.

A könyvtáros-szakember viszony a kölcsönös előnyök felé akkor haladhat egészségesen, ha olyan munkakap-

csolatot sikerül létrehozni a könyvtáros és a szakember között, amelyben a kölcsönös előnyök kiegyensúlyozva és szembetűnően jelentkeznek.

Jelen esetben arról lehet szó, hogy az irodalom tanulmányozásával amúgy is rendszeresen foglalkozó szakember olvasását a könyvtáros közreműködésével még rendszeresebbé és sokkal gazdaságosabbá teheti.

Még rendszeresebbé teheti úgy, hogy a könyvtári munka mechanizmusa útján biztosítani tudja azt, hogy a kérdéses terület irodalma hiány nélkül és minél teljesebben eljusson az illető szakemberhez.

Sokkal gazdaságosabbá pedig azáltal teheti, hogy azt az irodalmi anyagot, amit a szakember egyszer elolvas és a jelenlegi aktualitást valamint a perspektívát kifejező megjegyzéseivel ellát, azt később - a könyvtári regisztráló munka révén - maga az illető szakember vagy bárki más könnyen előveheti és felhasználhatja, az újraolvasásos keresés szükségességét lecsökkentve, ugyanaz a munka tehát hatásosabban érvényesülhet.

Ha ezt úgy valósítjuk meg, hogy külön megterhelést nem jelent a szakember számára, akkor kialakulhat a fentebb említett - mindenki javát szolgáló - egészséges viszony.

Tekintettel arra, hogy az ilyen közreműködésre alkalmas szakemberek száma korlátozott, a velük való kapcsolat

kialakítása meglehetősen körültekintő, alapos előkészítő, továbbá folyamatosan együttműködő munkát kíván meg a könyvtáros részéről. Ez azonban megéri a fáradságot, mert a szakemberekkel a tartalmi feltáró munka területén kialakított harmónikus munkakapcsolat tulajdonképpen a szakkönyvtár egyik alapvetően fontos célkitűzésének, a szakmai tájékoztatási munkának az ideális megvalósítását jelenti.

A szakembernek a tartalmi feltáró munkában való aktív részvételét - a példaként bemutatott - alábbi módon is meg lehet valósítani:

1. A fenntartó intézmény vezetőségével tisztázzuk, majd írásbeli jóváhagyást szerzünk azokról a témákról, amelyeknek rendszeres, intenzív, nagyobb mélységű feltárása fontos az intézeti munka szempontjából.
2. A könyvtárat használó szakemberekkel kapcsolatos eddigi személyes tapasztalataink alapján kiválasztjuk azt a személyt, aki véleményünk szerint alkalmasnak látszik a tartalmi feltáró munkában való aktív részvételre.

A kérdéses téma irodalmát rendszeresen olvasó szakemberek közül az vehet részt a feltáró munkában, aki

- a./ ténylegesen foglalkozik az illető témakörrel
- b./ előreláthatóan tartósan is fog azzal foglalkozni
- c./ önként vállalkozik erre a munkára

Nagy előnyt jelent, de nem feltétlenül szükséges az idegen nyelvek ismerete. A szakmai munkában való gyakorlati részvétel viszont elengedhetetlen feltétel.

3. Az együttműködés gyakorlati része azzal kezdődik, hogy a könyvtáros az írásban jóváhagyott témakört részleteiben megbeszéli a szakemberrel és együtt elkészítik azoknak a tárgyszavaknak a jegyzékét, amelyek az illető témakör lényegét az adott időpontban, az előreláthatóan szükséges szempontokból kifejezik. Ez később majd folyamatos revideálásra szorul. Ezért külön füzetben kell vezetni, hogy minden együtt legyen, ami a témakörre vonatkozik.
A könyvtáros ezután elkészíti a tárgyszavak célszerű rövidítéseit és elvégzi az ezzel kapcsolatos könyvtár-technikai teendőket /a könyvtár nyilvántartási rendszerétől függően /.
4. A könyvtáros összeállítja azoknak a folyóiratoknak a jegyzékét, amelyekben az illető témakör vezető irodalma található. Ezt a szakember véleményezi, szükség esetén bővíti vagy csökkenti.
5. A továbbiakban a könyvtáros gondoskodik arról, hogy a szakember hiány nélkül, idejében megkapja a jegyzékben foglalt folyóiratok megjelent számait. Idegen nyelvű folyóiratok esetében gondoskodik az esetleg szükséges címfordításokról is.

6. A szakember a kézhez vett irodalmat áttanulmányozza és a címben, a szövegben, az összefoglalásban vagy a tartalmi kivonatban aláhúzással megjelöli azokat a fogalmakat, amelyeket fontosnak tart.

Az aláhúzott fogalmak alapján a cím mellé felírja a tartalom lényegét tömören kifejező tárgyszavakat vagy azok rövidítését. Idegen nyelvű anyag esetében a "fordítás" vagy "kivonatos fordítás" jelzéseket alkalmazza.

Ezzel a szakember be is fejezte a munkáját, mert a továbbiakban már a könyvtáros dolga az, hogy a megjelölt cikkek adatait a tárgyszavak illetve azok rövidítéseinek segítségével a könyvtár nyilvántartási rendszerében elhelyezze úgy, hogy szükség esetén az könnyen előkereshető legyen.

7. A könyvtáros feladata a szakemberrel a jelzések módját megbeszélni és kialakítani úgy, hogy az a szakember számára minél egyszerűbb legyen.

8. A továbbiakban a könyvtárosnak állandó érintkezést kell tartania a szakemberrel. A témakörével kapcsolatos újabb folyóiratokat is el kell juttatni hozzá és mind a folyóiratjegyzékben, mind a tárgyszó-jegyzékben az idők folyamán szükségessé váló változtatásokat el kell végeznie a szakemberrel folytatott rövid megbeszélés után.

A szakemberrel kialakított kapcsolat könyvtári nyilvántartására egy példát az alábbiakban nyújtunk.

Fentebb /3. pont/ említettük, hogy az egyes témák lerögzített tárgyszavait egy külön e célra szolgáló füzetben rögzítjük.

A füzet címe: Témakörök - Rendszeres olvasók

A füzet minden szakemberhez szóló előszava a következő:

" Egyes intézeti témakörök irodalmát rendszeresen tanulmányozó olvasóinkhoz!

Amennyiben az Ön által rendszeresen olvasott folyóiratban valamelyik cikk /esetleg hirdetés/ az Ön munkájához szükségesnek látszó információkat tartalmaz vagy ígér és úgy itéli meg, hogy szükséges volna megismerkednie részletesebben ezzel az anyaggal, akkor a "kivonat" vagy "fordítás" jelzést alkalmazza az illető anyag címe mellett feltűnően. Amelyik anyagról úgy véli, hogy feljegyzésre érdemes vagy a munkája perspektíváját érintő és a jövőben még szükségessé válható információkat tartalmaz, azt "kartoték" jelzéssel lássa el.

"kivonat" = 10, maximum 15 sort kitevő ismertetés, ami a cikk összefoglalásának fordítása, ilyen hiányában pedig a cikk vázlata, fordítónk összeállítása alapján.

"Fordítás" = az anyag teljes terjedelmű vagy kijelölt részeinek fordítása. Minthogy nagyon

időigényes munka, ezért határidőre való elkészítésükre csak rendkívül és különlegesen indokolt esetben lehet számítani.

"kartoték" = az anyag bibliográfiai adatait feljegyezzük kartotékos nyilvántartásunkba, az Ön által megadott tárgyszavak alatt. Ezek később, mint az illető témakör együttlévő irodalmi adatai bármikor elővehetők. Az egyes kartotékokon, zárójelben, dátum jelzése mellett feltüntetjük zárójelben a kijelölő, tehát az Ön nevét is.

A "kivonat" vagy "fordítás" jelzésű anyagokat automatikusan felvesszük kartotékos nyilvántartásunkba a megadott tárgyszavak alatt.

Az egyértelműség és a visszakereshetőség biztosítása céljából az alkalmazott jelzések és az Önnel közösen megállapított témaköri tárgyszavak jegyzékét másolatban átadjuk Önnek. A folyóiratokba beírt, jelzésekkel kifejezett kéréseinek megfelelően fogunk eljárni minden esetben."

Magának a témakörnek a nyilvántartását az alábbi példa mutatja.

a <u>témakör</u>	megnevezése	száma
A/ <u>folyóiratai</u>		
Electronics /New York		1968
Medical - Biological Engineering /Oxford		1968
IEEE Transaction on Bio- medical Engineering/New York		1968
Excerpta Medica. Section 27. Medical Instrumentation/ Amsterdam		1968
OMKDK Témafigyelő 16. Számítógépek alkalmazása az orvostudományban és		1968
B./ <u>tárgyszavai</u>	<u>rövidítése</u>	
számítógép = computer		
1 <u>computer</u> /műszaki vonatkozás, al- kalmazás, átfogó, általános kérdések/	Comp	
2 <u>átlagoló</u>	Comp Átl	
3 <u>analóg</u>	Comp Ana	
4 <u>digitális</u>	Comp Dig	
5 <u>hybrid</u>	Comp Hy	
6 <u>medicina</u> /az orvostudomány területén való alkalmazás átfogó, általános kérdései/	Comp Ma	
7 <u>diagnosztika</u> /általános, át- fogó kérdések/	Comp D	
8 <u>terápia</u> /általános, átfogó kérdések/	Comp T	

B./	<u>tárgyszavai</u>	<u>rövidítése</u>
9	ápolás	Comp Á
10	<u>kórházi adminisztráció</u>	Comp Kórh Adm
11	<u>medicina, szervezés</u>	Comp Ma Sze
12	<u>medicina, gazdasági kérdések</u>	Comp Ma Gazd

Az egyes szervekkel kapcsolatos orvosi alkalmazásokat az illető szervhez is kapcsoljuk.

C./ rendszeres olvasója

Szabó Sándor

1968 június 6

Külön oldalon:

Az elolvasott folyóiratszámok jegyzéke 2

1 9 6 8

Electronics _____

Med-Biol. Engin. _____

IEEE Transact. _____

Excerpta Med.Sect. 27. _____

OMKDK Témafigyelő 16. _____

A tárgyszavak másolatát egy kartonból készült könyvjelzőre kiírva adjuk át a szakembernek. Ha bármilyen változás következik be, azt füzetünkben és a könyvjelzőn egyaránt át kell vezetnünk.

A szakember által kijelölt anyag nyilvántartására rendkívül alkalmas a montréalai Symbolic Shorthand System által ajánlott módszer. Ismertetésével itt nem foglalkozunk /1. irodalom/. Arra azonban rá kell mutatnunk, hogy a nyilvántartás speciális módszerén kívül a tartalmi feltárási munkára is rendkívül eredeti ajánlást ad. Lehetővé teszi azt az ideális megoldást, hogy a szakember különösebb megterhelés nélkül résztvehessen a tartalmi feltáró munkában és annak érdemi irányítójává válhassék. A fentiekben ismertetett példa is e rendszer ajánlása alapján került kidolgozásra.

A fentebb leírt példa csak vázlatos leírása egy a gyakorlatban kialakított kapcsolatnak.

A feltáró munka fentebb leírt módszer szerinti végzésének az a gyengéje, hogy a korlátozott számú alapos irodalmi érdeklődésű szakember függvénye. Ennek ellenére is érdemes vele foglalkozni akkor, ha a könyvtáros az alábbi szabályok betartására képesnek érzi magát:

1. A feltárási munkának ezt a módját erőltetni semmilyen formában sem szabad.
2. Alapos előkészítés után lehet csak hozzákezdeni.
3. Folyamatosan tartani kell a személyi kapcsolatot az egyes témakörök olvasóival.

- - - - -

I r o d a l o m

1. SOLYMOSS Béla: A Selye Intézet könyvtáráról és dokumentációs rendszeréről. Orvosi Könyvtáros, 1967, 7, 2, 129-133.
2. PETHES Iván: S S S. Orvosi Könyvtáros, 1967, 7, 2, 130-143.
3. SELYE János - EMBER György: Symbolic Shorthand System /SSS/ for physiology and medicine. Institut de Medicine et de Chirurgie experimentales Univ. de Montréal. Montréal, 1964. 4, XXXVI, 238 p.

Összefoglalás

A közlemények növekedő mennyiségének gépesítés segítségével történő regisztrálása nem oldja meg a differenciált tartalmi feltárás érdemi részét. A gépi regisztrálás hatásossága révén, az ezt vezérlő emberi /könyvtárosi/ munka jelentősége sokszorozódik. A szakkönyvtári tájékoztató munka alapját képező tartalmi feltárást differenciáltabbá az egyes témakörök erre alkalmas szakembereinek aktív közreműködésével lehet tenni. A gyakorlatban való kivitelezést egy már megvalósított példán mutatja be.

P. JUHÁSZ Vera:

A könyvtári és könyvtárközi kölcsönzés
ügyvitele a HUMAN Intézet szakkönyvtárában

A szerző cikke egy, részleteiben is pontosan kidolgozott kölcsönzési nyilvántartásról számol be. A módszer egyszerű, bár a közlemény első elolvasásakor nem tűnik annak. A módszer vitára bocsátjuk. Szeretnénk, ha könyvtárosaink ugyanolyan aktívan reagálnának rá, mint az osztályozással foglalkozó közleményekre.

a szerkesztő

A könyvtári és könyvtárközi kölcsönzés ügyvitelére számos kialakult gyakorlatot ismerünk, melyek főleg a közművelődési könyvtárakban használatosak.

A szakkönyvtárakban /orvosi, műszaki, stb./ a kölcsönzés egyrészt - hasonlóan a közművelődési könyvtárak gyakorlatához - bekötött könyvtári egységekre: könyvekre /kézikönyvek, monográfiák, folyóirat-évfolyamok/, másrészt - és gyakorlatunkban ez a nagyobbik rész - kurrens, kötetlen folyóiratfüzetekre korlátozódik. A füzetek kölcsönzése azonban gyakrabban okoz problémát a könyvtárosoknak, mivel folyóirat-füzetek kölcsönzésére van ugyan kialakult gyakorlat, de a könyvkölcsönzéshez hasonlóan, egyértelmű standard eljárás nincs széleskörűen előírva, így az ahány ház, annyi szokás szerint történik.

A továbbiakban az intézetünkben alkalmazott, tízéves gyakorlat alapján kellőképpen kipróbált és ellenőrzött eljárást ismertetem, abban a reményben, hogy hasonló természetű könyvtárakban mások is eredményesen alkalmazzák majd módszerünket.

Kölcsönzésen a könyvek, ill. folyóiratok időleges átengedését értjük, vagyis a könyvtár állományát képező könyvtári egységeknek az olvasók használatára történő átadását, meghatározott időtartamra.

A kölcsönzés lehet:

- 1/ könyvtáron belüli,
- 2/ könyvtárközi.

A könyvtáron belüli kölcsönzés lényege: a könyvtár maga a kölcsönző és saját, beiratkozott olvasóinak adja kölcsön a könyvtári egységeket.

A könyvtárközi kölcsönzésnek két oldala van:

- a/ kölcsönzés más könyvtárból,
- b/ kölcsönzés más könyvtáraknak.

Az a/ esetben a könyvtár más könyvtárakból vesz kölcsön könyvtári egységeket,

A b/ esetben a könyvtár más könyvtáraknak ad kölcsön a saját állományából könyvtári egységeket.

A kölcsönzések nyilvántartása általában az alábbi 3 szempont szerint történik:

- 1/ melyik egység kinél van,
- 2/ kinél-kinél milyen egységek vannak,
- 3/ a kölcsönzött egységek lejáratí határideje.

Szakkönyvtárakban mind a könyvtáron belüli, mind a könyvtárközi kölcsönzés esetében alapvetően fontos annak ismerete, hogy melyik könyvtári egység kinél, ill. melyik könyvtárnál van kölcsön, elhanyagolható viszont annak dokumentálása, hogy kinél milyen egység van, továbbá kevésbé lényeges a kölcsönzés lejáratí határidejének nyilvántartása.

A gyakorlati tapasztalat ugyanis az, hogy ha egy könyvtári egységet keresnek, és az a raktári helyén nem található, azt kell megállapítanunk, hogy kinél van pillanatnyilag a kérdéses egység. Mihelyt ezt megállapítottuk, automatikusan tudjuk azt is, hogy mikor kölcsönöztek ki és a kikölcsönzés időpontjától függően vagy azonnal visszakérjük, vagy előjegyezzük az újabb olvasó részére.

Nyilvántartásunk megtervezésénél tehát ez az alapvető szempont vezetett, továbbá az, hogy minél kevesebb adminisztrációs munkával, minél áttekinthetőbb és pontosabb nyilvántartást alkossunk magunknak.

Az eljárás megkönnyítése érdekében a könyvtárunkba beiratkozott, saját olvasóinkat sorszámmal jelöljük. A közművelődési könyvtárak gyakorlatától eltérően az olvasók számjelét nem változtatjuk naptári évenként, hanem a belépéstől a kilépésig minden olvasó megtartja az első izben kapott számjelét, az egyszer már egy olvasó jelölésére használt számjegyet más olvasó jelölésére sohasem használjuk. A számjelek nyilvántartását könnyen megoldhatjuk a szabvány kölcsönzőkartonok segítségével.

1. ábra

A belépő olvasó kitölti a kartont, mi azt kettévágjuk, az aláírást tartalmazó részt alfabetikus névsorba rakjuk le, a másik részt számsorba. A karton mindkét felén mind az olvasó nevét, mind a sorszámát feltüntetjük.

Munkánk további során az olvasó neve helyett mindig az azonosságát jelölő számot használjuk. Nagyszámu olvasó esetén a számsorban lerakott kartonokon keressük vissza számjele után az olvasó nevét és megfordítva a betűrendes nyilvántartás szolgál egy-egy olvasó azonossági számának a visszakeresésére. A számsorba lerakott kartonok esetén a legnagyobb sorszám áll a kartotékok legfelső helyén, így ebből a nyilvántartásunkból állapíthatjuk meg mindenkor a soronkövetkező új belépő sorszámát.

Olvasóink ilyenképpen történt kódolása után rátérhetünk a könyvtári egységek nyilvántartási rendszerének kialakítására. Bekötött könyvtári egységekkel /könyvek, folyóirat-évfolyamok/ nincs különösebb problémánk, hiszen minden bekötött egységet a könyvsarokban elhelyezett könyvkártya reprezentál. Ezzel szemben a még be nem kötött, kurrens folyóiratokkal más a helyzet. Nem célszerű minden egyes füzetéről könyvkártya kiállítása, hiszen az egyes füzetek egybekötése után négy, hat, tizenkét, ill. ötvenkét darab kártya válna esetenként feleslegessé, ezen túlmenően, a kikölcsönzött folyóirat-füzeteket reprezentáló kártyák számára /tekintettel arra, hogy szakkönyvtárakban ezek képezik a kölcsönzés nagyobb hányadát/, újabb katalógustartó doboz beállítása válna szükségessé, nem is szólva az egyes kartonok megírásával járó többletmunkáról. A gyakorlat során azt a megoldást találtuk a legalkalmasabbnak, ha folyóirataink /kurrens, be nem kötött/ nyilvántartására naptári évenként betűregiszteres nagyalaku füzetet fektetünk fel. Ahhoz, hogy a füzetet jól tudjuk hasznosítani, legelőször is a könyvtárunkba járó folyóiratokat láttuk el kódjelekkel. Kódjelünk két részből áll: egy betű és egy szám részből. A betűjel mindenkor a folyóirat címének első betűjét tartalmazza /a névelőktől eltekintünk/, tehát az Acta Microbiologica Polonica, Acta Microbiologica Acad.Sci.Hung., Annales Pasteur stb. betűjele "A". A Biochemical Journal, Biohimija, Bulletin of WHO betűjele "B". A Journal of Bacteriology, Journal of Immunology betűjele "J". A Zentralblatt für gesamte Hygiene, Zeitschrift für Mikrobiologie betűjele "Z". stb.

A számjelet úgy kapjuk meg, hogy a különböző betűvel kezdődő folyóiratokat sorba rakjuk és sorszámmal látjuk el. Tehát

Acta biologica et medica Germanica	=	A.1.
Acta chimica Acad.Sci.hung.	=	A.2.
American Journal of Public Health	=	A.3.
Annales Pasteur	=	A.4.
Biochemical Journal	=	B.1.
Biohimija	=	B.2.
Bulletin of WHO	=	B.3.

Természetesen itt is mindenkor szem előtt tartjuk azt, az elvet, hogy az újonnan rendelt folyóiratok mindenkor a megfelelő betűjel mellé a soronkövetkező számjegyet kapját számjelül, tehát minden folyóirat mindvégig megtartja az eredeti kódjelét. A megszűnt, vagy lerendelt folyóiratok kódjelét sohasem adjuk újabb folyóirat megjelölésére.

A folyóiratállomány ily módon történt bekódolása után a betűregiszteres füzetbe a naptári év kezdetén bevezetjük a folyóiratok címét, megjelenési helyét, előfizetési díját /csere, vagy ajándék példányoknál az előfizetési ár helyett a csere, vagy ajándék megjelölést tüntetjük fel/. A nyilvántartó füzetek megtervezésénél mindig figyelemmel vagyunk a folyó évben megjelenő füzetszámokra és annak megfelelő üres sort hagyunk egy-egy címszó alatt. A folyóiratok beérkezése során sorra ide vezetjük be az egyes füzeteket, a keletbélyegző mellett feltüntetve min-

denkor a kötetszámot is /az első füzet esetében/, amint azt a 2. ábra mutatja.

A folyóirat nyilvántartás mellett a további füzetes nyilvántartásokra van még szükségünk:

1/ Kölcsönzési napló

2/ A más könyvtárakból kapott, ill. a más könyvtáraknak adott kölcsönzések naplója

A "Kölcsönzési napló"-ban tartjuk nyilván a saját könyvtárunk olvasói részére történő kölcsönzések számát, valamint a kölcsönzött könyvtári egységek számát. Jelen nyilvántartásunk nagyalaku, keményfedelű füzet, melynek az alábbi fejlécei vannak:

3. ábra

Az ábrából kitűnik, hogy az első rovat a kelet jelölésére szolgál, majd a kölcsönzés sorszáma jelenti, hogy hányadik ízben kölcsönzünk a naptári év folyamán, utána az olvasó azonossági száma következik, majd annak megjelölése, hogy hány egység könyvet /kézikönyv, monográfia stb./

folyóiratot /bekötött, vagy kötetlen füzet/ ill.

egyéb /különlenyomat, fotokópia, fordítás stb./

dokumentumot kölcsönzött az olvasó.

Ennek a naplónak kettős rendeltetése van:

1/ statisztikai, melynek alapján havi bontásban is könnyűszerrel megállapítható a kölcsönzések, valamint a kölcsönzött féleségek száma,

2/ mind a bekötött, mind a kötetlen egységek kölcsönzéséhez szükséges kódot a második és a harmadik rovat száma adja, ugyanis mind a kölcsönzött könyvek könyvkártyájára, mind a kurrens, kötetlen füzetek száma mellé azt a két jelből álló kódot írjuk, melyet a kölcsönzési naplóból olvasunk le, vagyis a kölcsönzés sorszáma törve a kölcsönző olvasó azonossági számával.

4. ábra

Ilymódon bármikor könnyűszerrel ellenőrizhetjük, hogy melyik könyvtári egységünk melyik olvasónknál van, ill., hogy mikor adtuk azt kölcsön.

Azt, hogy melyik olvasónknál milyen könyvtári egységek voltak, vagy vannak, egyszerűen megállapíthatjuk az egyes olvasók kölcsönzési kartonjáról /szabvány/, amelyre rávezetjük a kölcsönzés sorszámát, valamint a kölcsönzött könyvtári egységek kódjelét és évfolyam-, valamint füzet-számát.

5. ábra

Az olvasóval minden egyes kölcsönzés alkalmával csak a kölcsönzési lapot iratjuk alá, így több könyvtári egység egyidejűleg történő kölcsönzése esetén is csak egy aláírásra van szükség. Természetesen visszahozatalkor a megfelelő helyen, tehát könyvkártyán a visszahelyezés előtt, ill. a kölcsönzési nyilvántartásban a megfelelő füzet-szám mellett piros signót alkalmazunk.

Könyvtárközi kölcsönzés esetében nyilvántartásunk, mely ugyancsak keményfedelű nagyalaku füzet, a következő rovatokat tartalmazza:

6. ábra

Az ábra rovatainak megnevezése egyértelmű, tehát a sorszám /utal a kölcsönzések számára/, olvasó sorszáma, neve, a kért folyóirat /könyv/ bibliográfiai adatai, a kérés kelte, honnan, mikor, kiadva, visszaküldve. Gyakorlatunkban a "honnan" rovatban az OSZK kódját alkalmazzuk, de megoldható az intézmény nevének rövidítésével is. A "mikor" rovatban mi a gépkocsi-igénylő sorszámát tartjuk nyilván, tekintettel arra, hogy Gazdasági Osztályunk bonyolítja le gépkocsiival a könyvek beszállítását, ill. viasszaszállítását.

A "kiadva" rovatban a "Kölcsönzési napló" sorszáma /olvasószáma/ kerül. Természetesen, ha az olvasó nem a könyvtárban olvassa el a számára idegen könyvtárból behozatott művet, hanem elviszi onnan, ugyanolyan eljárással, tehát a házi "Kölcsönzési naplón" keresztül kölcsönözzük azt ki. A statisztika összeállításánál: a "Kölcsönzési napló" utolsó sorszáma reprezentálja az összes kölcsönzés számát és ebből a más könyvtárakból való kölcsönzés megegyezik a Könyvtárközi kölcsönzés nyilván tartásában szereplő utolsó sorszámmal.

Idegen könyvtáraknak adott egységeink nyilvántartása a következő adatokat tartalmazza:

7. ábra

Kisebb forgalmu könyvtárak esetében egy füzetben megoldható mind az idegen könyvtárakból mind az idegen könyvtáraknak való kölcsönzés nyilvántartása oly módon, hogy a füzet elejében az egyik, a füzet végében a másik kölcsönzési módot rögzítjük. Célszerű a füzet kemény borító lapjainak belső felén egy-egy beragasztott tasakot rendszeresíteni, ebben tárolhatjuk a kérőlapokat.

8. ábra

Más könyvtárak kérésüket 1 példányban rendszeresített egyedi kérőlapjukon, vagy ennek hiányában céges levélpapíron küldik könyvtárunkba. Személyes átvételkor az átvéző az általa hozott kérőlapon saját aláírásával igazolja az átvétel megtörténtét. Postai küldés esetén a postai feladóvevényt csatoljuk a kérőlap mellé bizonylatul. A visszavételt az utolsó rovat piros szignója jelzi, az átvételi elismervényt érvénytelenítve visszaadjuk a kérőnek.

Tapasztalataink alapján eljárásunkkal pontosan és biztosan kezünkben tartjuk a könyvtárból kikölcsönzött, ill. a könyvtárnak kölcsönadott könyvtári egységek sorsát, valamint a statisztikai adatszolgáltatáshoz is megfelelő bizonylatot nyerünk.

Rendszerünk ismertetéséhez az a közvetlen tapasztalat indított, hogy hálózatunkon belül két extrém kölcsönzési eljárással találkoztunk. Az egyik könyvtárban csak az OSZK által rendszeresített 6 példányos kérőlapot fogadták el, mind a hat példányra igényt tartván, a másik könyvtárban viszont sajnálattal közölték egyik munkatársunkkal, hogy a kölcsönzéseket az évfolyam első füzetére szokták felvezetni, most éppen azt is kölcsönadták, így sajnos nem áll módjukban megállapítani, hogy a keresett folyóirat hol található. Módszerünk egyszerű, de megbízható, így melegen ajánlhatjuk alkalmazását.

1. ábra

Az olvasók nyilvántartására szolgáló kartonok

94

SZEMÉLYI LAP	Név: Dr. KOVÁCS Lászlóné	A megfelelő aláhúzendő!	Férfi — Nő
	Születési év: 1936.		Élekor
	Lakcím: IX., Tinódi u. 5.		14 év alatt
	Foglalkozás: gyógyszerész		14—18 év
	Munkahely: MTA Mikrobiol.Kut.Csop		18 év felett
	Telefon: 365-527	Foglalkozás	munkás
			dolgozó paraszt
			értelmiségi
			tanuló
			egyéb
		Isk. végz.	elemi iskola
			8 oszt. általános
			középiskola
			főiskola

[illegible]

2. ábra

Részlet a folyóirat nyilvántartó füzetből.

<u>Der Internist</u>		<u>Berlin</u>	<u>csere</u>	<u>I.2.</u>
1968.febr.	19.	9/1	124/10 v.251/7v.	333/26
márc.	5.	2	158/10 v.333/26	
ápr.	1.	3	230/10 v.333/26	
máj.	14.	4	321/10 v.375/124v.	
máj.	24.	5	345/10 v.567/7	
juli.	10.	6	433/10 v.	
aug.	9.	7	459/10 v.	
szept.	9.	8	503/10 v.544/160	
okt.	21.	9	559/10 v.	
okt.	28.	10	576/10 v.	
dec.	2.	11.	636/10	

<u>Immunology</u>		<u>Oxford</u>	<u>1 250,- Ft</u>	<u>I.3.</u>
1968.jan.	26.	14/1	68/10 v. 81/141 v. 251/7 v. 448/19	
márc.	12.	2	179/10 v. 319/141 v. 464/5	
ápr.	13.	3	213/10 v. 319/141 v. 464/5	
máj.	25.	4	320/10 v. 411/142 v. 567/7	
jun.	12.	5	384/10 v. 456/19	
juli.	17.	6	433/10 v. 456/19	
aug.	2.	15/1	452/10 v.	
szept.	6.	2.	501/10 v.	
okt.	14.	3	548/10 v.	
nov.	4.	4.	583/10 v. 587/142	
nov.	27.	5.	627/10 v.	

<u>Immunochemistry</u>		<u>Oxford</u>	<u>1 250.- Ft</u>	<u>I.4.</u>
1968.márc.	12.	5/1	179/10 v. 186/142 v. 249/5	
juni.	17.	2	390/10 v. 411/142 v. 464/5	
jul.	2.	3	422/10 v. 464/5	
aug.	23.	4	480/10 v. 493/31 v. 587/142	
okt.	4.	5	532/10 v.	

Az egyes füzet-számok mellett a sorszám a "Kölcsönzési-napló" sorszáma /ld.3.ábra/ a perszám az olvasó kódszáma, a v. a visszavételt jelenti.

3. ábra

Részlet a "Kölcsönzési napló"-ból

Kelet	Sorszám	Olvasó számjele	K ö l c s ö n		
			Könyv	F.írat	Egyéb
1968.		Áthozat	117	1 443	102
VIII.					
6.	453	19	1		
7.	454	10		13	
8.	455	10		6	
	456	19		15	
	457	99	2		
9.	458	10	1		
12.	459	10		4	
13.	460	10		8	
	461	15	2	2	
14.	462	10		4	
15.	463	10		3	
	464	5		2	
	465	142	1		
	466	152		2	
21.	467	10		16	
	468	84	1		
	469	8	2		
	470	10		13	
Átvitel			127	1 531	102

4. ábra

A Kölcsönző nyilvántartása a bekötött egységek könyvkártyáin.

2343

PICKSCHEIT, R. - JANKE A.
Handbuch der mikrobiologischen
Laboratoriumstechnik. Dresden,
Steinkopff, 1967. XV, 500 p.

191,- Ft

Ara: 4 fillér

3. r. sz. Könyvkártya
AKV Könyvtárellátó
67.57423 Közl. Ny.

458/10 v.

461/15

2336

WILSON, Graham S.
The Hazards of Immunisation.
London, Athlone Press, 1967.
X, 324 p. 25 cm.

378,- Ft

Ara: 4 fillér

3. r. sz. Könyvkártya
AKV Könyvtárellátó
67.57423 Közl. Ny.

452/10 v.

461/15

A kurrens folyóirat kölcsönzés nyilvántartását ld. az
1. ábrán

5. ábra

Kölcsönzési karton.

1968.

15

Dr. PUSZTAI Zsuzsanna

A lejárat napja	Leltári szám	A mű szerzője és címe	Az olvasó aláírása	Vissza
51		6 db folyóirat	Dr. Pusztai	
164		Országgh 1613.	mb. Sugár	
280		W.L. 05-1947.	mb. Sugár	
392		KK-122	mb. Csizér	
461		2336, 2343 W/1/394	Dr. Pusztai	
571		2 db folyóirat	Dr. Pusztai	
593		2 db folyóirat	mb. Nagy	
598		KK-157, 158	mb. Csizér	
638		1 db folyóirat	mb. Csizér	

6. ábra

Részlet a "Más könyvtárakból történő kölcsönzés" nyilvántartásáról
szolgáló füzetből

Sor szám	O l v a s ó		K é r t f i r a t k ö n y v a d a t a i	K ö l c s ö n z é s			V i s s z a
	szám- jele	N e v e		H o m m a n	M i k o r	K i a d v a	
156	164	Geffert	Blut, <u>15</u> :128, 1967.	OTKI	XI. 11	h.o. +	
157	15	Pusztai	Rev. France Allergie <u>3</u> : 186, 1963.	István kház	15.	<u>598</u> 15	XII. 5.
158	15	"	" " " <u>5</u> :1, 1965.				
159	93	Jaszovszky	Bőrgyógy. Szle <u>13</u> : 261, 1959	BO TE	18.	h.o. +	XII. 5.
160	141	Csizér	Yale J. Biol. med. <u>34</u> : 560, 962.	BO TE	19.	<u>603</u>	XII. 5.
161	3	Joó	"Arztl. Praxis 1964.	OSZK ⁺ flx	22.	<u>141</u>	
162	168	Faragó	J. biol. chem. 170: 571, 1947.	BO TE ^{flx} +++	22.	h.o. +	XI. 27.
163	93	Jaszovszky	J. Amer. med. Assoc. X: <u>15</u> : 598, 1940.	K. Gy.	27.	<u>624</u> 93	
164	93	"	Amer. J. Syph. 37: 137, 1953.	OKI			

+ h.o. = helyben olvas
++ flx = telelexen kérve OSZK-tól
+++ K. Gy. = Kórházi Gyógyszerárnyagár

7. ábra

Részlet a "Más könyvtáraknak történő kölcsönzés" nyilvántartása
szolgáló fizetből

Sor szám	Kérés kezte	Kért folyóirat, könyv adatai	Kérő könyvtár v. intézet	Elküldve	Vissza
16.	V.20	Rev. Immunol. <u>28</u> , 1964	Áll. Vakcinaterm. XIV, Zászlós u 31/33	V.20.	VI.22.
17.	"	" <u>29</u> , 1965			
18.	"	Boll. Ist. Sieroter. 46/1-2/ 1967.	OKI	V.20.	VI.6.
19.	23	Z. med. Mikrobiol. <u>153</u> , 1967.	Orsz. Korányi TBC	V.23.	VI.15.
20.	VI.21.	Zeissler 1-3 k. I. sz. 963.	Balassagyarmat Városi Kórház	VI.26.	VIII.12.

8. ábra

Intézetünk kéri lapja könyvtárközi kölcsönzéshez

HUMAN
Oltóanyagtermelő és Kutató Intézet
Szakkönyvtára
Budapest X. Szállás utca 5-7
Telefon: 148-585/144

LEVELEZŐLAP

0

1. oldal

8. ábra

----- szám

Kérjük, hogy a következő műveket (folyóiratokat) tudományos kutatáshoz kölcsönadni szíveskedjék.

Budapest, 196 -----

HUMAN

**Oltóanyagtermelő és Kutató Intézet
Szakkönyvtára**

64 1000 Globus 11.325

2. oldal

Folyóirat évfolyamok célszerű kezelése

A cikkben közölt folyóiratkezelési módszert kizárólag azoknak a könyvtáraknak ajánljuk, ahol a regisztrálás maximálisan pontos és az olvasói fegyelem is kielégítő. Ebben az esetben a közölt módszer kétségkívül ügyesebb és rugalmasabb a szokványos folyóirat kezelési módszernél.

a szerkesztő

Tisztelettel bemutatkozunk: a Laboratóriumi Törzsállattenyésztő Intézet könyvtára. Nem sok szó esett még rólunk. Nincs is okunk arra - tulságosan kicsik vagyunk még ahhoz -, hogy ismertessük könyvtárunk munkáját, de nagyon szerényen és röviden beszélnénk egy ismert könyvtári problémáról: a folyóirat-köttetésről.

Ahány ház - annyi módszer, ami a folyóiratok maximális hasznosítását az adott kollektívában lehetővé teszi. Nálunk ez:

Beérkezik a folyóirat, regisztrálás után körözzük. Nem személyek, hanem osztályok kapják. Kialakult, mennyi idő szükséges ahhoz, hogy a folyóirat igazán hasznosuljon, olvassák, kipreparálják, s a kör bezárul, a folyó-

írat visszakerül a könyvtárba. Kitevesszük a szabad polcra. Eltelik az év, beérkezik az összesítő is, s következik a kötetítés. A hagyományos gyakorlat szerint az évfolyam ekkor elkerül a könyvkötőhöz és jó esetben három hónap múlva érkezik vissza a könyvtárba. Nem szükséges hosszabban taglalni, hányszor mutatkozik igény ez idő alatt a kötetítésre küldött folyóiratok egyes számaira, S e bosszuság még sok pénzbe is kerül. Van azonban ezt a nehézséget áthidaló megoldás.

Köszönetet mondunk Fóris Lajosnének, a KGM MTTI mintakönyvtára vezetőjének, akitől az ötletet kaptuk. Ugynevezett szalagos írományfedélben tárolja a folyóiratóévfolyamokat. Gerincet is alkot különböző színű papírcsikokból és a gerincre rávezeti a jellemző adatokat: a folyóirat címének hivatalos rövidítését, a kötetszámot és évszámokat. A papírcsikot egy Filmolux fóliával megóvás céljából bevonja és ezzel befogja a folyóiratévfolyamot, majd az írományfedélbe helyezi azt és a szalagot megkötöi /Lábra/.

1. ábra

Miért célszerű ez a rendszer?

a/ Van védőburok, de a folyóiratóévfolyam helyben marad. Ezzel megszűnik a kötetítés hosszú és bosszantó átfutási ideje és annak a veszélye is, hogy a kötetítés folyamán a folyóirat esetleg elvész.

b/ A későbbiekben az olvasónak szüksége lesz az évfolyamból pl. a 2. számra. Ha könyvként köttetjük be, hiába kéri egy másik olvasónk ugyanebből az évfolyamból a 4. számot, ezt nem emelhetjük ki, így később jut hozzá.

c/ Egy-egy füzet forgatása sokkal könnyebb, mint egy súlyos köteté.

Azt hisszük, ez a néhány érv is igazolja a KGM MTTI módszerének célszerűségét.

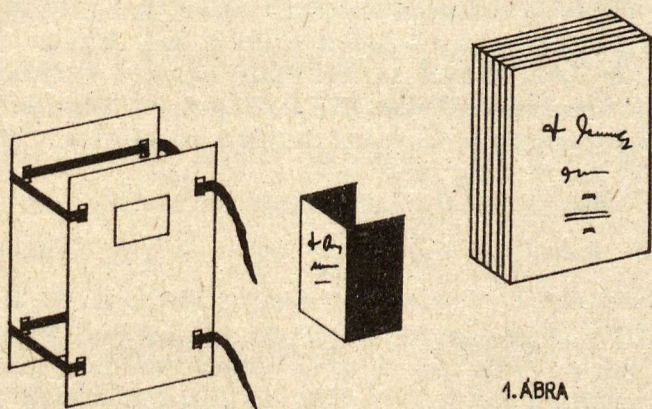
Ez a célszerűség adta a továbbfejlesztés lehetőségének ötletét. A folyóirat véleményünk szerint, megérdemli, hogy többet áldozzunk a megóvására. Ezért megfelelő méretű, szabályszerű könyvborítót, kötéstáblát készítettünk, csak az egyes példányok nincsenek belekötve. Az elülső könyvtábla belső oldalára, a bal alsó sarokba tartótasakot is ragasztatunk. A gerincre kerülnek a korábban említett adatok. Az elülső és hátulsó könyvtáblára erősítettük az összekötéshez szükséges szalagot.

2. ábra

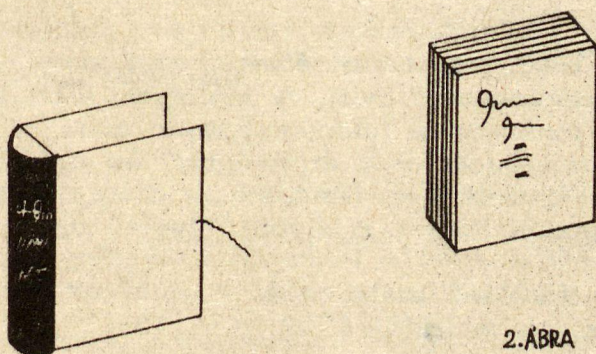
A szalagos könyvborító - eltérően az MTTI mintakönyvtár módszerétől - néhány milliméterrel nagyobb csupán, mint a folyóirat. Így a borító nem törik, a kötet nem foglал fölöslegesen helyet.

És megvalósul a színek variálása is. Teljesen egyéni, hogy milyen csoportosítás alapján változtatjuk a színeket.

Lehet tudományágak szerint, hazai, szocialista és tőkés kiadványok megkülönböztetéssel stb. Ilymódon nagyon rövid idő alatt eligazodhat bárki a kötetek között.

1.ÁBRA

2.ÁBRA

K ö z l e m é n y e k H i r e k

A KMK 1968. évi tapasztalatcsere felhívására az orvosi könyvtári hálózat négy leírást küldött be. Ezek közül díjat nyert dr JANTSITS Gabriella: "Egyéni dokumentáció az orvostudományban" és ISÉPY Dezső "Szakembereknek a szakkönyvtári tartalmi feltáró munkába történő bevonásáról" című dolgozata.

XXXX

Az OOKDK 1969-ben - elegendő jelentkező esetén - alapfoku könyvtárosképző tanfolyamot rendez Budapesten a társadalmi munkában működő könyvtárosok és könyvtárkezelők számára. Jelentkezni lehet az OOKDK Hálózati és Módszertani Osztályán, Budapest, VIII. Szentkirályi u. 21. Jelentkezési határidő: 1969. ápr. 30.

XXXX

Az OOKDK 1969. szeptemberében orvosi könyvtárosok részére szaktanfolyamot indít. A tanfolyam időtartama: 2 1/2 év. A tanfolyamra jelentkezhetnek azok az orvosi könyvtárban dolgozók, akik érettségivel és egy idegen nyelv passzív ismeretével rendelkeznek. Egy, a jelentkező által választott idegen nyelvből felvételi vizsgát kell tenni. A jelentkezéshez a fenntartó intézmény vezetőjének írásbeli hozzájárulása szükséges.

Jelentkezési határidő: 1969. aug. 15.

XXXX

AZ OMKDK UJTIPUSU FÉNYLYUKKÁRTYÁI

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ ujtípusu fénylyukkártyákat készít és hoz forgalomba, a megrendeléstől számított 2 héten belüli szállítással. Kártyáink adattárolási rendszere a legmodernebb elveket követi. A kártyák hálózatának ujrendszerű kiképzésével az ismert eljárásoknál biztosabbá és gyorsabbá tettük az adatok bejelölését és több szempont szerinti kikeresését. Ezzel mind a kártyák lyukasztása, mind a kártyagyűjteményből végezhető tájékoztatás jelentősen könnyebbé válik.

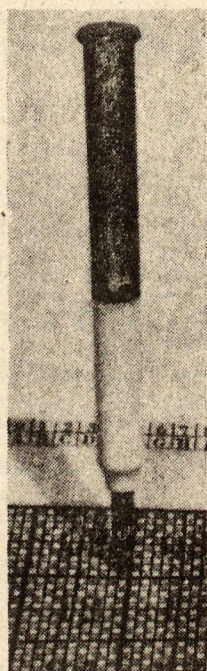
A lyukasztás és visszakeresés eszközei:

A lyukasztást cserélhető lyukasztófejjel ellátott lyukasztóval végezzük.

Visszakereséskor a keresett adatokkal megnevezett kártyákat a gyűjteményből kiemeljük, egymásra helyezzük, hátoldaluk felől megvilágítjuk és a fényt át-eresztő pontok sorszámait a kártya hálózatáról leolvassuk. A leolvasott számok azoknak az adat forrásoknak /bizonylatoknak, dokumentumoknak/ sorszámait,

amelyek a kívánt adatokat együttesen tartalmazzák.

A kártyák átvilágítására, valamint fényáteresztő hálózati pontok gyors és hibamentes leolvasására szolgál az átvilágító készülék. A készülék homályosított üvegből készült lapjára a kártyák pontosan ráhelyezhetők. A beépített fénycsövek kellő fényerőt szolgáltatnak, és a készülék huzamos használat esetén sem melegszik túl.

Megrendelés és szállítási feltételek

A fénylyukkártyákat és a hozzá tartozó eszközöket - megrendelés esetén - két héten belül szállítjuk:

Kártyatípus:	Méret:	Irányár:
10 ezer pozíciós	28,1 x 31 cm	2.-- Ft/db
7 ezer pozíciós	28,1 x 22,9 cm	1,80 Ft/db
5 ezer pozíciós	28,1 x 17,7 cm	1,60 Ft/db

Szállíthatók: zöld, szürke vagy sárgás színben.

Technikai eszközök

lyukasztó	294 Ft
lyukasztófej	25 Ft
átvilágító készülék	2200 Ft /irányár/

A felsorolt kártyatípusok és technikai eszközök megrendelhetők:

ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Budapest, VIII. Reviczky u.6
Budapest 8. Postafiók: 12

A megrendeléssel kapcsolatos bármilyen problémára vonatkozóan pontos információkat ad az OMKDK Fejlesztési és Hálózatszervezési Igazgatósága

Telefon: 136-471
336-309/194 mellék.

F I G Y E L E M !

Az Országos Műszaki Könyvtár és Dokumentációs Központ Fejlesztési és Hálózatszervezési Igazgatósága vállalja nyilvántartások fénylyukkártyára szervezését és elkészítését.

M e g r e n d e l é s a z a l á b b i
c i m e n t:

ORSZÁGOS MŰSZAKI KÖNYVTÁR ÉS DOKUMENTÁCIÓS KÖZPONT

Fejlesztési és Hálózatszervezési Igazgatósága
Budapest, VIII. Reviczky u. 6. Telefon: 136-471. 336-309/194m.

